

Pieniński Park Narodowy
ul. Jagiellońska 107 b
34-450 Krościenko n.Dunajcem
tel. 18 2625601, 2625602 fax 2625603
e-mail: biuro@pieninypl.pl
REGON 122456671, NIP 735-285-46-21

LIFE Project Number
LIFE12 NAT/PL/000034

Progress Report **Covering the project activities from 01/09/2013 to 31/07/2016**

Reporting Date
25/08/2016

LIFE+ PROJECT NAME or Acronym
LIFE Pieniny PL

Project Data

Project location	Pieniński Park Narodowy, Małopolska, Polska
Project start date:	01/09/2013
Project end date:	30/06/2018 Extension date: -/-
Total budget	1 276 538 €
EU contribution:	638 269 €
(%) of total costs	50

Beneficiary Data

Name Beneficiary	Pieniński Park Narodowy
Contact person	Mr Andrzej Kowalski
Postal address	Jagiellońska 107 b, PL, 34-450, Krościenko n.D.
Visit address	Jagiellońska 107 b, PL, 34-450, Krościenko n.D.
Telephone	00-48-182625601
Fax:	00-48-182625603
E-mail	biuro@pieninypl.pl
Project Website	www.pieninypl.pl (zakładka LIFE+)

1. List of contents	2
2. List of abbreviations	4
3. Executive summary	4
3.1. General progress.	4
3.2. Summary in english	6
3.3. Assessment as to whether the project objectives and work plan are still viable.....	8
3.4. Problems encountered.....	8
4. Administrative part.....	10
5. Technical part	11
5.1. Technical progres, per task	11
5.1.1. A.1 Przygotowanie wykupu gruntów.....	11
5.1.2. A.2 Zakup sprzętu.....	12
5.1.3. B.1 Zakup gruntów.....	12
5.1.4. C.1 Zabiegi ochronne na łąkach i młakach.....	14
5.1.5. C.2 Remont i modernizacja szlaków turystycznych.....	15
5.1.6. C.3 Zabiegi ochronne na murawach.....	16
5.1.7. C.4 Ochrona pszonaka pienińskiego Erysimum pieninicum.....	16
5.1.8. C.5 Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych.....	17
5.1.9. C.6 Ograniczenie negatywnego wpływu wypasu na miejscach rozrodu płazów.....	18
5.1.10. D.1 Monitoring skuteczności zabiegów na łąkach D.6 Monitoring procesów przyrodniczych w ekosystemach leśnych.....	18
5.1.11. D.2 Monitoring skuteczności zabiegów na murawach.....	20
5.1.12. D.3 Monitoring efektów związanych z remontem szlaków.....	21
5.1.13. D.4 Monitoring efektów zabiegów ochronnych w siedlisku pszonaka pienińskiego Erysimum pieninicum.....	22
5.1.14. D.5 Monitoring skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych.....	22
5.1.15. D.7 Monitoring płazów.....	23
5.1.16. D.8 Ocena wpływu społeczno-gospodarczego planowanych działań na lokalną gospodarkę i społeczeństwo, a także na funkcję ekosystemu.....	24
5.1.17. E.1 Spotkania promujące projekt (inauguracyjne I informacyjne).....	24
5.1.18. E.2 Strona internetowa projektu.....	25
5.1.19. E.3 Folder informacyjny o projekcie	25
5.1.20. E.4 Gadżety promujące projekt.....	26
5.1.21. E.5 Warsztaty edukacyjne.....	26
5.1.22. E.6 Konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży.....	27
5.1.23. E.7 Tablice informacyjne o projekcie.....	28
5.1.24. E.8 Międzynarodowa konferencja kończąca projekt.....	29
5.1.25. E.9 Raport laika.....	29
5.1.26. F.1 Zarządzanie projektem.....	29
5.1.27. F.2 Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi projektami.....	29
5.1.28. F.3 Przygotowanie planu działań po zakończeniu projektu "After Life".....	30
5.1.29. F.4 Zewnętrzny audyt finansowy.....	31
5.1.30. F.5 Monitorowanie realizacji projektu.....	31
5.2. Envisaged progress until next report.....	31
5.3. Impact.....	33
5.4. Outside LIFE.....	34
6. Financial part.....	34
6.1. Costs Incurred.....	34
7. Annexes	38
7.1. Deliverables.....	38

7.2. Technical annexes	38
------------------------------	----

2. List of abbreviations

PPN – Pieniński Park Narodowy

Projekt – projekt „LIFE Pieniny PL” nr LIFE12 NAT/PL/000034 „Natura w mozaice – ochrona gatunków i siedlisk w obszarze Pieniny”

Pieniny – obszar Natura 2000 PLC120002

KE – Komisja Europejska

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

3. Executive summary

3.1. General progress

Projekt realizowany jest zgodnie z przyjętym harmonogramem. Niniejszy raport przedstawia stan zaawansowania na dzień 31 lipca 2016 roku. Do chwili obecnej wysłano do Komisji Europejskiej oraz przedstawiciela Zewnętrznego Zespołu Monitorującego raport wstępny (17 marca 2014 roku) oraz śródkresowy (25 lutego 2015 roku). Powyższe raporty zostały pozytywnie przyjęte i zaakceptowane przez Komisję Europejską pismami z dnia 28 kwietnia 2014 roku (raport wstępny) oraz 14 maja 2015 roku (raport śródkresowy).

Do dnia 30 czerwca 2016 roku całkowicie zakończono siedem kamieni milowych (tab.1)

Name of Milestone	Number of the associated action	Deadline	Achieved
Nabór pracowników wg schematu organizacyjnego	F1	31/12/2013	1/10/2013
Zakup sprzętu	A2	31/03/2014	24/03/2014
Czynna ochrona muraw kserotermicznych	C3	31/12/2015	23/11/2015
Przekazanie wiedzy na temat projektu na spotkaniach informacyjnych	E1	31/12/2015	17/04/2016
Zachowanie warunków siedliskowych pszonaka pienińskiego	C4	31/12/2015	30/10/2015
Wymiana doświadczeń z innymi projektami	F2	30/06/2016	13/05/2016

W ramach działania B.1 (*Zakup gruntów*) do końca II kwartału 2016 r. zakupiono 199 działek gruntowych o łącznej powierzchni 23,7089 ha, na łączną kwotę 367.175,17 EUR. Podpisano 54 umowy kupna w formie aktu notarialnego.

W 2015 roku w ramach działania C.1 (*Zabiegi ochronne na łąkach i młakach*) przeprowadzono zabiegi ochrony czynnej na działkach wykupionych do końca I kwartału 2015 roku oraz wykonano drugi zabieg na działkach wykupionych w 2014 roku. Powierzchnia na jakiej wykonano zabiegi w 2014 roku wynosi 3,18 ha, a w 2015 roku 2,85 ha.

W ramach działania C.2 (*Remont i modernizacja szlaków turystycznych*) w 2015 roku zakończono remont szlaku niebieskiego na odcinku 300 mb między polaną Istebki a polaną Kurnikówka oraz na odcinku 300 mb między Górą Zamkową a polaną Kosarzyska. Jednocze-

śnie w 2016 roku rozpoczęto prace przygotowawcze do remontu fragmentów szlaku zielonego na odcinku 320 mb między drogą do Krasu a przełęczą Sosnów. Zadanie zostanie zakończone w sierpniu 2016 roku.

W IV kwartale 2015 roku wykonano ostatni etap prac na murawie pod Trzema Koronami (3,8 ha) kończąc wszystkie przewidziane w projekcie zabiegi ochronne na murawach (*działanie C.3*). Całkowicie zakończono prace związane z poprawą warunków siedliskowych w siedlisku pszonaka pienińskiego - wykonano ostatni etap odkrzaczania i usuwania biomasy na powierzchni 0,25 ha w rejonie wzgórza zamkowego (*działanie C.4 Ochrona pszonaka pienińskiego*).

W ramach działania C.5 (*Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych*) w 2015 roku kontynuowano zabiegi usuwania gatunków z rodzaju *Reynoutria*. W celu zwiększenia efektywności podjętych działań w 2016 roku zaplanowano wykonanie zabiegu w czterech nawrotach. Działanie połączono z monitoringiem skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych (*działanie D.5*).

Kolejnym elementem ograniczenia negatywnego wpływu wypasu na miejsca rozrodu płazów (*działanie C.6*) było wykonanie w 2015 roku w rejonie polany Majerz nowego oczka wodnego o powierzchni lustra wody około 30 m².

W ramach działań D.1, D.2, D.3, D.4, D.5, D.6 oraz D.7 (*Monitoring skuteczności działań ochronnych*) wykonano monitoring efektów podjętych działań ochronnych w pierwszym roku od ich rozpoczęcia oraz monitoring stanu zerowego na kolejno wykupionych gruntach. Zebrane wyniki przedstawiono w raportach z oceną efektów przeprowadzonych zabiegów, dostarczonych do siedziby PPN, zgodnie z zawartymi umowami, w terminie do 31 października 2015 roku.

Informacje o projekcie zawarte są na stronie internetowej projektu (*działanie E.2 Strona internetowa projektu*) w języku polskim i angielskim. Na bieżąco aktualizowana strona projektu działa jako zakładka LIFE+ na stronie Pienińskiego Parku Narodowego www.pieninyppn.pl. W okresie od 27 lutego 2014 roku do 30 czerwca 2016 roku stronę projektu odwiedziło 5519 osób. W ramach działania E.5 (*Warsztaty edukacyjne*) w 2015 roku rozpoczęto dwuletni cykl zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, przeprowadzono warsztaty dla nauczycieli. Odbyło się pierwsze szkolenie dla samorządowców oraz przeprowadzono pierwszy cykl warsztatów dla przewodników górskich oraz kandydatów na flisaków pienińskich.

W IV kwartale 2015 roku ogłoszono konkurs plastyczny pt. „Natura w mozaice”, do którego zaproszono dzieci i młodzież z 4 gmin pienińskich. Wręczenie nagród laureatom oraz uroczyste otwarcie czasowej wystawy prac plastycznych odbyło się w dniu 2 czerwca 2016 roku.

W ramach współpracy z innymi projektami (*działanie F.2*) w 2015 roku delegacja Pienińskiego Parku Narodowego uczestniczyła w wyjeździe zagranicznym (Słowenia). Natomiast w 2016 roku w wyjeździe krajowym do innych beneficjentów programu LIFE (Biebrzański PN). Wyjazdy poświęcono wymianie doświadczeń w realizacji projektów oraz zdobyciu wiedzy merytorycznej i praktycznej, niezbędnej do prowadzenia własnego projektu. W dniach 18-19 kwietnia 2016 roku dwóch pracowników PPN wzięło udział w Konferencji Podsumowującej Projekt LIFE11 NAT/PL/432 - „Ochrona cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych, charakterystycznych dla obszaru Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd”, realizowany przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego.

Zorganizowano trzy posiedzenia Komitetu Sterującego, organu doradczo-opiniotwórczego powołanego zarządzeniem dyrektora PPN nr 4/2014 z dnia 26 lutego 2014 roku. W ramach działania F.5 (*Monitorowanie realizacji projektu*) w listopadzie 2015 roku odbyło się kolejne

spotkanie z przedstawicielem Zewnętrznego Zespołu Monitorującego panem Stanisławem Tworkiem. Celem spotkania była ocena stanu zaawansowania projektu oraz prawidłowości kwalifikowania i dokumentowania poniesionych kosztów. Regularnie sporządzane są kwartalne raporty z realizacji projektu, przedstawiane członkom Komitetu Sterującego oraz przedstawicielowi Zewnętrznego Zespołu Monitorującego.

3.2. Summary in English

The "LIFE Pieniny PL" project is proceeding as planned. This progress report covers activities carried out till 30th June 2016. The European Commission having approved previously sent inception and mid-term report, confirmed its acceptance in the letters sent to the Pieniny National Park (PPN) on 28th April 2014 (inception report) and on 14th May 2015 (mid-term report).

Total of 7 milestones listed in the table (3.1 General progress) were fully completed.

To the end of the 2nd quarter 2016 PPN purchased 199 plots of land with a total area of 23,7089 ha, for a total amount of 367.175,17 EUR (action *B.1 Land purchase/lease*). A total of 54 agreements for the purchases have been signed in the form of notarial deeds.

In 2015 under the action C.1 (*Protective measures implemented on meadows*) the PPN undertook protective measures, consisted of shrub cutting and mowing, on plots purchased in the period between 2nd quarter of 2014 and 1st quarter of 2015 and also continued protective measures started in 2014. The total area on which the protective measures were undertaken in 2014 was 3.18 ha and 2015 was 2,85 ha.

By the end of 2015 renovation works (action *C.2 Trails repair and modernization*) were completed on 3 sections of the blue trail: Polana Istebki to Polana Kurnikówka (300 m), Zamkowa Góra to Kosarzyska (300 m) and mentioned in previous report 340 meters long section from Kosarzyska to Polana Pieniny. Simultaneously preparatory works to renovate the last section of green trail (Kras-Sosnów) under this project have begun.

Having conducted shrubs cutting on xerothermic grasslands under the Trzy Korony (area of 3.8 ha) the PPN fully completed action C.3 (*Protective measures implemented on xerothermic grasslands*) under this project. Furthermore another 0.25 ha of perennial plants and shrubs overgrowing the xerothermic grasslands at the ruins of Czorsztyń Castle were removed (action *C. 4 Protection of the population of the Pieniny Treacle- mustard -Erysimum pieninicum*). Conducting measures mentioned above, together with sowing previously collected seeds shows that effort put in place to protect the habitat of this endemic species brings expected positive results. The task has been fully completed.

2015 was the second year in which the invasive plants removal (action *C.5*) was continued. In order to increase the impact of this action, the PPN decided to conduct this protective measures not 3 times as previously, but 4 times a year, from 2016 season onwards. Simultaneously the monitoring of effectiveness of an invasive species removal is carried out.

Under the action C.6 (*Protection of amphibians breeding sites against sheep grazing*) a new pond, surface area approx. 30 m², was built near the Majerz meadow to serve its purpose as the amphibians reproduction site.

Monitoring of the project's impact (actions *D.1, D.2, D.3, D.4, D.5, D.6 and D. 7*) had shown that undertaken protective measures are the right way to protect habitats and species within

PNP Natura 2000 site. Monitoring data gathered in 2015 are presented in annual monitoring reports of the effectiveness of the project actions carried out so far. Every year the monitoring of state "0" is carried out over the land purchased from private owners.

Information and news are provided in Polish and English on project website (*action E.2 The project website*). The website is updated regularly and is available as a "LIFE +" tab on the PPN website (www.pieninyppn.pl). In the period between the 27th February 2014 and the 30st June 2016 a total of 5519 people visited the project website. In 2015 (*action E.5 Educational workshops*) a two-year cycle of an educational workshops for children and youth of the local schools began jointly with workshops for mountain guides and future rafters. On 28th October 2015 PPN held workshops for teachers and began first workshops for local authorities in early 2016.

In late 2015 the PPN announced an art contest for local students. Awarding ceremony of prizes to the winners of the art competition „Nature in mosaics” and opening of an exhibition was held at the PNP headquarters on 2nd June 2016. The exhibition can be seen at the PNP headquarters and will be also available to see in Szczawnica exhibition pavilion in summer 2017.

Under action F.2 (*Cooperation and exchange of experience with other projects*) in 2015 PPN employees, involved in LIFE Pieniny PL project, shared their experience with other LIFE beneficiaries in Slovenia: Notranjski Regijski Park (LIFE 06 NAT/SLO/000069), Triglavski National Park (LIFE 00 NAT/SLO/007231) and Kozjanski Regijski Park (LIFE 00 NAT/SLO/007223). In 2016 PNP participated in LIFE project meetings on a national level and visited Biebrzański National Park, another LIFE programme beneficiary. The meetings aimed at sharing an experience to elaborate best practices. Two employees of PNP also attended the final conference of the project „Protection of valuable natural non-forest habitats typical of the Orle Gniazda Landscape Park” (LIFE11 NAT/PL/432) on 18th/19th.

The Steering Committee appointed by the Pieniny National Park Director as a consultative and advisory body to the “LIFE Pieniny PL” project gathered for the 3th time for a meeting at the PNP headquarters.

An independent auditor have verified project compliance with national legislation and accounting rules at its early stage (*action F.4 Independent financial audit*). The financial audit is carried out in two stages, at the time of the mid-term report and the end of the project. In first delivered report the auditor had concluded as follow: *On the basis of the financial audit, we consider that we have obtained reasonable assurance that the financial report on project no. NAT/PL/000034 title: “Nature mosaics – protection of species and habitats in Natura 2000 site Pieniny”, start date: 01.09.2013 r., end date: 30.06.2018 r., gives a true and fair view of the income and expenses made / incurred by Coordination Center for Environmental Projects in connection with the aforementioned project within the time limit laid down by the Commission and in accordance with the LIFE + Programme, the Common Provisions, accounting principles and national regulations.* Final independent financial audit will be carried out at the end of the project.

In November 2015, under the action F.5 (*Monitoring of the implementation of the project*) an annual meeting with the External Monitoring Team member, Mr Stanisław Tworek was held at the PNP headquarters. The purpose of the meeting is to assess the project’s progress and its coherence with the incurred costs. Quarterly reports describing the implementation of the

project are drawn up regularly. The reports are presented to the members of Steering Committee and the representative of the External Monitoring Team.

3.3. Assessment as to whether the project objectives and work plan are still viable

Celem projektu jest ochrona gatunków i siedlisk w obszarze Natura 2000 PLC120002 „Pie-niny”. Część zaplanowanych działań została już zakończona. Do chwili obecnej nie wystąpiły opóźnienia w realizacji projektu, spowodowane nieterminowością wykonawców, bądź też pogorszeniem warunków atmosferycznych. Wszystkie cele projektu pozostają w zgodzie z założeniami zawartymi we wniosku.

Od rozpoczęcia projektu zrealizowano dziewięć produktów dostarczalnych. Kalendarz ścienny 2014 i listy uczestników spotkań inauguracyjnych projekt przedstawiono Komisji Europejskiej wraz z raportem wstępnym. Folder informacyjny, kalendarz ścienny 2015, gadżety promujące projekt, kopie aktów notarialnych zawartych do 10 lutego 2015 roku (33 szt.) oraz umowy ze szkołami na przeprowadzenie warsztatów edukacyjnych przedstawiono Komisji Europejskiej wraz z raportem śródkresowym (25.02.2015). Pozostałe produkty dostarczalne dołączono do niniejszego raportu (załącznik 1).

Name of Deliverable	Number of associated action	Deadline
Kalendarz ścienny 2014	E.4	30/11/2013
Listy uczestników spotkań inauguracyjnych projekt (2 szt.)	E.1	31/12/2013
Folder informacyjny	E.3	30/06/2014
Kalendarz ścienny 2015	E.4	30/11/2014
Gadżety promujące projekt	E.4	31/12/2014
Kopie aktów notarialnych umów kupna sprzedaży gruntów (33 szt)	B.1	30/06/2016
Umowy ze szkołami na przeprowadzenie warsztatów	E.5	31/12/2016
Kalendarz ścienny 2016	E.4	30/11/2015
Listy uczestników spotkań informacyjnych (2 szt.)	E.1	31/12/2015
Zdjęcia prac nagrodzonych i wyróżnionych	E.6	31/03/2017

3.4. Problems encountered

Realizacja poszczególnych działań w projekcie przebiega bez zakłóceń. Nie wystąpiły problemy, które mogłyby znacząco opóźniać wykonanie któregoś z działań z bloku zdań A, C, D, E lub F. Niemniej jednak pojawiły się trudności w realizacji wykupów gruntów (działanie B1). W 2015 roku spadło zainteresowanie sprzedażą gruntów na terenie parku – w ciągu całego roku oferty złożyło tylko 10 właścicieli na łączną powierzchnię 4,2101 ha. Dodatkowo sytuację skomplikowała ustawa o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2016r.poz.585), która weszła w życie w dniu 30 kwietnia 2016 roku, Zgodnie z opinią prawną (załącznik nr 2), w sposób istotny nakłada ona na parki narodowe ograniczenia w nabywaniu możliwych do wykupu gruntów. Przepisy w/w ustawy wprowadzają obowiązek wykazania przez właścicieli gruntów, że nie było możliwości nabycia nieruchomości rolnej przez podmioty uprawnione

do obrotu ziemią rolną wymienione w ustawie, co dodatkowo zniechęca potencjalnych zbywców do sprzedaży gruntów. W/w akt prawny przewiduje możliwość zawierania umów kupna sprzedaży przez inne podmioty w formie aktów notarialnych, w których łączna powierzchnia gruntów nieleśnych jest nie większa niż 0,3 ha. Wątpliwości jakie budzi przytoczona wyżej ustawa wyjaśniono w liście do Podsekretarza Stanu, Głównego Konserwatora Przyrody w Ministerstwie Środowiska (załącznik nr 3). Intensywny lobbying prowadzony przez PPN doprowadził do rozpoczęcia procesu legislacyjnego zmierzającego do dopisania parków narodowych do listy jednostek uprawnionych do obrotu ziemią rolną. W chwili obecnej stosowny zapis znalazł się w projekcie zmiany w/w ustawy. W przypadku gruntów leśnych Ustawa o zmianie ustawy o lasach (Dz. U. z 2016 poz. 586), która weszła w życie w dniu 30 kwietnia 2016 roku, przyznaje prawo pierwokupu gruntów leśnych Lasom Państwowym reprezentowanym przez nadleśniczego. Park narodowy posiada nadrzędne prawo pierwokupu wynikające z Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. 2013 poz. 627; art.10, ust 5) i realizuje go w sytuacji, gdy dokonywana jest transakcja sprzedaży i podpisana jest już umowa przedwstępna między właścicielem a potencjalnym nabywcą. Zakup może wówczas nastąpić wyłącznie na rzecz Skarbu Państwa. Prawo pierwokupu nie ma zastosowania w sytuacji zakupu gruntu na rzecz Parku – osoby prawnej, a taka procedura stosowana jest przy realizacji projektu „LIFE Pieniny PL”. Prawo pierwokupu przysługujące Lasom Państwowym wydłuża procedurę wykupu, gdyż każdy kontrakt podpisywany u notariusza musi być zgłaszany w najbliższym nadleśnictwie i musi upłynąć 14 dni na skorzystanie przez Lasy Państwowe z prawa pierwokupu. Powyższa sytuacja była nie do przewidzenia na etapie pisania wniosku i jako taka stwarza realne zagrożenie, że założony w projekcie zakres wykupu gruntów nie zostanie zrealizowany do końca trwania projektu. Czas na realizację zadania, zgodnie z harmonogramem, dobiega końca w II kwartale 2017 roku, natomiast z ewidencji wykupionej powierzchni wynika, że do pełnego zakończenia zadania pozostaje wykup około 16 ha gruntów. Dotychczasowy wykup gruntów wskazuje na zwiększony udział ofert sprzedaży gruntów leśnych w stosunku do nieleśnych, co może utrudnić realizację *działania C.1* w pełnym zaplanowanym w projekcie zakresie. W celu minimalizacji ryzyka niewykonania zadania podjęto środki zaradcze, których celem jest kształtowanie świadomości lokalnej społeczności na temat walorów przyrodniczych pienińskich łąk, potrzeby ich ochrony oraz mające wpłynąć pozytywnie na decyzję potencjalnych oferentów o sprzedaży gruntów. Zintensyfikowano kampanię informacyjną prowadzoną w formie bezpośrednich rozmów na gruncie. Po wykupie organizowane są na gruncie spotkania z właścicielami wszystkich działek sąsiadujących z działką wykupioną, mające na celu ustalenie granicy. Przy okazji takich spotkań przekazywane są informacje o realizowanym projekcie i możliwości złożenia oferty sprzedaży. Doświadczenie pokazało, że taka forma jest znacznie bardziej efektywna niż organizowanie oficjalnych spotkań, na które zwyczajowo przychodzi niewiele osób. Wiele osób zostało również poinformowanych przy okazji tradycyjnych imprez jakie odbywają się w okolicznych miejscowościach (np. uroczyste rozpoczęcie spływu Dunajcem, festyny, jarmarki).

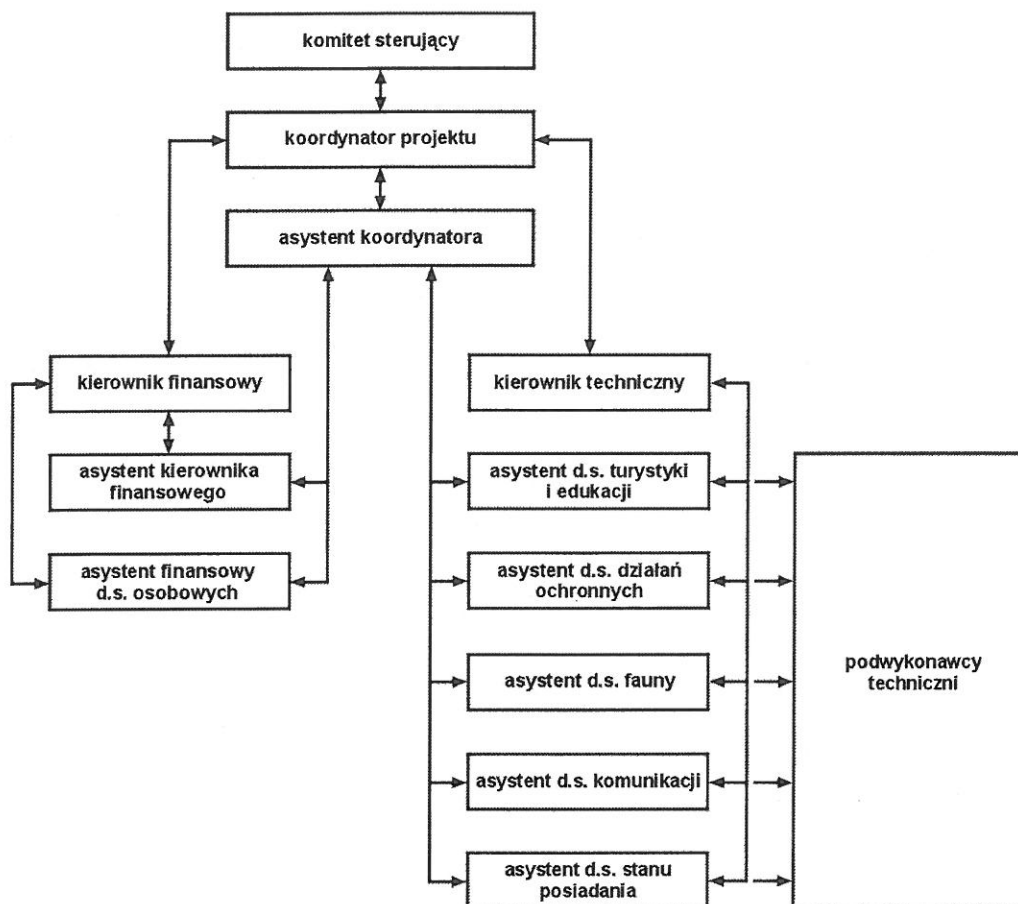
Na etapie pisania wniosku do programu LIFE zaplanowano stawki wynagrodzenia dla osób zatrudnionych do projektu bez uwzględnienia należnego dodatkowego wynagrodzenia rocznego oraz ewentualnych oczekiwanych od szeregu lat podwyżek płac w parkach narodowych. W pierwotnej wersji pracę koordynatora i asystenta koordynatora miały wykonywać osoby zatrudnione na umowę zlecenie. Po rozpatrzeniu wątpliwości KE wyrażonych w piśmie z dnia 28 lutego 2013 roku, zawierającego załącznik *questions related to proposal (question Q17a.)* zmieniono formę zatrudnienia na umowę o pracę, a ta obciążona jest znacznie większymi kosztami z uwzględnieniem czasu wolnego od pracy tj. urlop wypoczynkowy, dni wolne od pracy, święta oraz ewentualna niezdolność do pracy na podstawie orzeczenia lekarskiego. Natomiast zgodnie z postanowieniami wspólnymi (art. 24.2) stawka godzinowa uwzględnia liczbę godzin faktycznie przepracowanych przez danego pracownika. Ogranicza to moż-

liwość zwiększenia wynagrodzenia osób zatrudnionych do projektu bez ryzyka przekroczenia stawki godzinowej o więcej niż 20%. W związku z powyższym, osoby zatrudnione na czas trwania projektu nie zostały objęte wzrostem wynagrodzeń w parkach narodowych wprowadzonym w 2016 roku. Powyższa sytuacja jest dalece demotywująca zważywszy na fakt, że są to jedyne osoby, których wynagrodzenie w PPN nie wzrosło i stanowi odpowiednio: 82% średniej krajowej równej kwocie 4.166,28 zł (GUS) dla koordynatora oraz 69% średniej krajowej dla asystenta koordynatora. W celu wypełnienia wszystkich zobowiązań finansowych z zachowaniem zasady równego traktowania wszystkich pracowników, PPN proponuje względem w/w osób, zwiększenie stawki godzinowej w stosunku do zaplanowanej w projekcie. Zwiększone koszty wynagrodzenia pracy koordynatora i jego asystenta zostaną pokryte z dotychczasowych oszczędności w kategorii kosztów Personel.

Pracę osób zarządzających projektem, będących personelem stałym PPN, w pierwotnej wersji mieli wykonywać pracownicy PPN w oparciu o umowy zlecenia. Po rozpatrzeniu wątpliwości KE na etapie oceny wniosku wyrażonych w piśmie z dnia 28 lutego 2016 roku, (załącznik *questions related to proposal: question Q11a.*) pracownicy ci wykonują dodatkowe obowiązki w ramach obowiązujących dotychczasowych umów o pracę. Praca personelu stałego rozliczana jest zgodnie z kartami pracy, czas pracy rozliczany jest wg stawek obowiązujących dla poszczególnych osób na podstawie umowy o pracę. Stawka wynagrodzenia tych osób za godziny przepracowane w projekcie nie może być niższa niż stawka jaką otrzymują oni w ramach swoich umów o pracę w PPN. Osoby wchodzące w skład personelu stałego zostały w 2016 roku objęte resortowym wzrostem wynagrodzeń. W związku z powyższym rzeczywiste stawki dzienne mogą niekiedy przekraczać o więcej niż 20% stawki planowane.

4. Administrative part

W dotychczasowym okresie realizacji projektu zasady zarządzania projektem pozostają niezmienne, zgodne z zarządzeniem Dyrektora PPN nr 9/2013 z dnia 02 września 2013 roku oraz zarządzeniem nr 4/2014 z dnia 26 lutego 2014 roku, powołującym Komitet Sterujący projektem. Powyższe zarządzenia stanowią załącznik dołączony do raportu wstępnego. Zakres obowiązków Komitetu Sterującego opisano w punkcie 5.1.27 raportu wstępnego. Schemat organizacyjny, czas pracy oraz zakres obowiązków zespołu zarządzającego projektem opisano szczegółowo w punkcie 4.1 raportu śródkresowego oraz w punktach 4.1 i 4.2 raportu wstępnego.

Schemat zatrudnienia obejmuje osoby zarządzające projektem, których czas pracy rozliczany jest w ramach projektu i pozostaje zgodny z zatwierdzonym wnioskiem. Zarządzenie Dyrektora nr 9/2013 powołuje również listę osób dodatkowo zaangażowanych przy realizacji niektórych działań projektu. Czas pracy tych osób, będących pracownikami PPN, stanowi działanie wspierające i nie generuje kosztów w ramach projektu. Nie przewiduje się zmian w sposobie zarządzania projektem.

Ostatnie sprawozdanie (Sprawozdanie śródkresowe) wpłynęło do KE 5 marca 2015 roku. Zgodnie z zaleceniami KE przedstawionymi w liście z dnia 23 grudnia 2015 roku, sprawozdanie z postępu realizacji projektu powinno wpłynąć do KE najpóźniej do 5 września 2016 roku. Z uwagi na trudności w realizacji wykupów gruntów, wynikłe z przyczyn niemożliwych do przewidzenia na etapie pisania wniosku do projektu, niniejszy raport przedstawia stan zaawansowania na dzień 31 lipca 2016 roku oraz wprowadza propozycje zmian mających zabezpieczyć pełną realizację zakresu rzeczowego projektu.

5. Technical part

Statutowa działalność Pienińskiego Parku Narodowego, ma na celu ochronę i zachowanie cennych przyrodniczo siedlisk oraz gatunków zwierząt i roślin sieci Natura 2000. Realizacja projektu „LIFE Pieniny PL” w takim zakresie możliwa jest dzięki wsparciu z instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem na bieżącym etapie sprawozdawczym trwa realizacja większości działań: A.1, B.1, C.1, C.2, C.5, C.6, D.1, D.2, D.3, D.4, D.5, D.6, D.7, D.8, E.1, E.2, E.3, E.4, E.5, E.7, F.1, F.2, F.5. Całkowicie zakończono trzy działania, będące ka-

mieniami milowymi projektu: A.2 (Zakup sprzętu), C.3 (Zabiegi ochronne na murawach) oraz C.4 (Ochrona pszonaka pieniąskiego *Erysimum pieninicum*).

5.1. Technical progres

A. Preparatory actions, elaboration of managment plans and/or of action plans

5.1.1. A.1 Przygotowanie wykupu gruntów

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: II kwartał 2017 r.

Zadanie rozpoczęto wraz z rozpoczęciem projektu. Od początku trwania projektu administracja PPN prowadzi rozmowy i konsultacje z potencjalnymi zbywcami gruntów. Po złożeniu oferty przygotowywana jest dokumentacja potwierdzająca uregulowanie przez sprzedających wszystkich spraw formalno-prawnych. Po uzyskaniu pełnej dokumentacji i jej pozytywnej weryfikacji, rzeczoznawca majątkowy wyłoniony w drodze postępowania przetargowego sporządza operat szacunkowy celem wyceny wartości gruntu i umożliwienia rozpoczęcia negocjacji cenowych. Następnie podejmowane są negocjacje z właścicielem gruntu, w trakcie których ustala się cenę, która nie może być wyższa niż wskazana w operacie, oraz szczegóły formalne sprzedaży.

Do tej pory wykonano 62 operaty szacunkowe, uzyskano 55 wypisów z rejestru gruntów oraz 1 porównawczy wykaz zmian przedstawiających przedstawia aktualny stan prawny oraz faktyczną powierzchnię działki planowanej do wykupu. Osobą odpowiedzialną w PPN za przygotowanie negocjacji z właścicielami gruntów oraz realizację działania jest asystent ds. regulacji stanu posiadania Ewelina Zajac. Negocjacje z właścicielami prowadzi dyrektor PPN.

Dotychczasowa współpraca z rzeczoznawcą majątkowym przebiega dobrze, przewiduje się sprawny jej przebieg do końca zakładanego terminu wykupu nieruchomości na cele realizacji projektu. Proces wyboru rzeczoznawcy opisano w punkcie 5.1.1. raportu śródkresowego. Założone w umowie wymagania finansowe rzeczoznawcy nie przekraczają kosztów przewidzianych na obsługę zadania.

Od 01.06.2016 roku dla uzyskania wypisu dla planowanych do wykupu działek istnieje konieczność sporządzania wyrysów z map ewidencyjnych wydawanych przez Starostwo Powiatowe z klauzulą zdatności do wpisu w księdze wieczystej. Zwiększa to całkowite koszty zadania o około 4.000,00 zł i przekracza budżet w kategorii kosztów *Other costs*, do której, za zgodą KE wyrażoną w piśmie z dnia 13 maja 2015 roku, przeniesiono koszty wypisów z rejestru gruntów. Zwiększone koszty zadania, niemożliwe do przewidzenia na etapie pisania wniosku, zostaną pokryte z ewentualnych oszczędności w kategorii kosztów *Consumables*. Dodatkowe obowiązki, wynikające z powyższego opisu nie wpłyną na opóźnienie lub uniemożliwienie procesu przygotowywania pełnej dokumentacji, niezbędnej w do wykupu gruntów.

5.1.2. A.2 Zakup sprzętu

Działanie zakończone

Planowany termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2014 r.

Faktyczny termin zakończenia działania (zakup sprzętu): 25 marca 2014 r.

Zadanie (zakup sprzętu) zakończono w 2014 roku. Szczegółowy opis realizacji zadania przedstawiono w punkcie 5.1.2 sprawozdania śródkresowego. Całkowity koszt zadania obejmuje również ubezpieczenie samochodu do końca trwania projektu.

B. Purchase/lease of land and/or compensation payments for use rights

5.1.3. B.1 Zakup gruntów

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: II kwartał 2017 r.

Dotychczasowa współpraca z notariuszem przebiega dobrze, przewiduje się sprawną realizację wykupu gruntów do końca zakładanego terminu wykupu nieruchomości na cele realizacji projektu (tj. do końca drugiego kwartału 2017 roku). Założone w umowach i specyfikacjach przetargowych wymagania finansowe notariusza nie przekraczają kosztów przewidzianych na obsługę zadania.

Kupującym jest jedyny beneficjent projektu Pieniński Park Narodowy, który jest państwową osobą prawną, realizującą zadania związane z ochroną przyrody. Do dnia 30 czerwca 2016 roku sporządzono 54 akty notarialne na zakup działek o łącznej powierzchni 23,7089 ha, w tym 12,5957 ha działek nieleśnych oraz 11,1132 ha działek leśnych, z planowanych do wykupu 40 ha (Kopie 33 aktów notarialnych zawartych do dnia 7 stycznia 2015 roku stanowią załącznik nr 14 raportu śródkresowego. Pozostałe 21 kopii aktów notarialnych zawartych do dnia 27 kwietnia 2016 roku stanowią załącznik nr 4 niniejszego raportu). Łączna kwota jaką do tej pory przeznaczono na ten cel wynosi 1.546.725,14 zł (367.175,17 EUR). Projekt przewiduje wykup około 16 ha lasu i 24 ha łąk (wg ewidencji gruntów). Klasyfikacja gruntu w ewidencji (Powszechna Ewidencja Gruntów i Budynków) nie zawsze odpowiada stanowi na gruncie. Zdarza się, że ewidencyjnie grunt rolny w rzeczywistości pokryty jest zaroślami, kępami drzew i krzewów a nawet lasem. W oparciu o Plan Ochrony PPN, do ekosystemów nieleśnych (łąki i młaki) zaklasyfikowano 11,98 ha gruntów wykupionych do 30 czerwca 2016 roku. Powierzchnia ta obejmuje również szeroką strefę ekotonową na granicy lasu oraz wszystkie zadrzewienia w obrębie łąki. Ostateczny udział gruntów nieleśnych w stosunku do całkowitej powierzchni przewidzianej do wykupu będzie zależał od przedstawianych ofert sprzedaży i stanu na gruncie. Zważywszy jednak na niewystarczającą ich ilość, wynikającą ze zmniejszenia zainteresowania sprzedażą, spotęgowaną ograniczeniami jakie wprowadza opisana w punkcie 3.4 niniejszego raportu ustawa z dnia 30 kwietnia 2016 roku, zmianie ulec może ostateczna powierzchnia ekosystemów łąkowych, na których wykonane zostaną zabiegi w ramach działania C.1. Cel projektu dla gruntów w ekosystemach niele-

śnych (zapobieganie pogarszaniu się stanu zbiorowisk) zostanie osiągnięty na wszystkich poddanych zabiegom gruntach, jednak prawdopodobnie na mniejszym niż pierwotnie zakładano areale. Ostateczny zakres wykupów nie będzie miał negatywnego wpływu na realizację pozostałych zadań.

Rok	Źródło finansowania	Powierzchnia (ha)	Wartość (PLN)	Kurs EUR*	Wartość (EUR)
2013	Komisja Europejska			4,0727	
	NFOŚiGW	2,8974	166.000,00		40.759,20
2014	Komisja Europejska	2,1646	140.704,13	4,1693	33.747,66
	NFOŚiGW	9,4007	593.566,17		142.365,90
2015	Komisja Europejska	2,2024	152.762,98	4,3053	35.482,56
	NFOŚiGW	3,1445	212.246,43		49.298,86
2016	Komisja Europejska			4,2955	
	NFOŚiGW	3,8993	281.445,43		65.521,00
RAZEM		23,7089	1.546.725,14		367.175,17

* kurs EUR podawany przez Europejski Bank Centralny zgodnie z art. 29.5 Postanowień Wspólnych

Wszystkie sporządzone akty notarialne posiadają wpis „*nabycie przedmiotów niniejszej umowy następuje na cele publiczne – nieodwołalną ochronę przyrody oraz na cele związane z realizacją projektu LIFE+ Przyroda*”. Wpis taki znajduje się również w Księgach Wieczystych. Wszystkie zakupione działki znajdują się na obszarze Natura 2000 Pieniny.

Tabela informująca o typie, stanie i powierzchni siedliska na wykupionych gruntach oraz typie zabiegów, ich dacie i powierzchni jaką objęły stanowi załącznik nr 5.

Mapka przedstawiająca lokalizację wykupionych działek zgodną ze stanem zaawansowania wykupów na dzień 31 lipca 2016 roku stanowi załącznik nr 6. Ze względu na duże rozdrobienie wykupionych działek, mapki umożliwiające ich identyfikację (lokalizacja w terenie i nr ewidencyjny) wraz z mapką poglądową, załączono w wersji elektronicznej w formacie jpg.

C. Concrete conservation actions

5.1.4. C.1 Zabiegi ochronne na łąkach i młakach

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2017 r.

Dla działek wykupionych w ramach projektu do końca I kwartału 2015 przeprowadzono procedurę wyboru wykonawców i podpisano umowy na wykonanie dwuletnich zabiegów ochronnych o numerach: LF-081-1-3-4/C/2015, LF-081-1-3-4/D/2015, LF-081-1-3-4/E/2015. Dla działek wykupionych do końca I kwartału 2016 roku przeprowadzono kolejną procedurę wyboru wykonawców i podpisano analogiczne umowy o numerach: LF-084-1-3-4/16, LF-084-1-3-4A/16, LF-084-1-3-4B/16.

W ramach wykonania dodatkowych zabiegów uzupełniających:

- na gruntach wykupionych do końca I kwartału 2014 roku, w dniu 14 lipca 2015 roku podpisano z wykonawcami dwie umowy o dzieło nr LF-081-1-3-4/A/2015 oraz LF-081-1-3-4/B/2015 na wykonanie pielęgnacji ekotonu (usuwanie z okrajka pojedynczych podrostów gatunków leśnych, usuwanie martwych i podcięcie pokładających się gałęzi)

W ramach podpisanych umów w 2015 roku wykonano:

- Odkrzaczanie (0,63 ha)
- Pielęgnacja ekotonu (0,19 ha)
- Wycięcie odrośli gatunków drzewiastych oraz skoszenie i usunięcie nagromadzonego wojłoku (2,89 ha)

oraz zaplanowano do wykonania w 2016 i 2017 roku:

- Odkrzaczanie (0,41 ha)
- Wycięcie odrośli gatunków drzewiastych oraz skoszenie i usunięcie nagromadzonego wojłoku (2,25 ha)
- Skoszenie i usunięcie biomasy (5,87 ha)

Po zakończeniu prac w 2015 roku przeprowadzono wizje terenowe w rejonach objętych zabiegami. Stwierdzono wykonanie prac w zakresie oraz terminach określonych wyżej wymienionymi umowami i sporządzono protokoły odbiorcze. Zabiegi wykonano na polanach: Wielkie Załonie, Czerniawa, Pod Nową Górą, Kras, Łazy, Zapulstynie oraz Podociemne. Łączna powierzchnia na jakiej wykonano zabiegi do końca 2015 roku wynosi 6,03 ha. Powierzchnia ta nie obejmuje gruntów wykupionych od II kwartału 2015 do II kwartału 2016 roku. Grunty te zostaną objęte pierwszym zabiegiem w 2016 roku.

W trakcie realizacji zadania nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne jego wykonanie. Niemniej jednak średni koszt wykonania zabiegów w przeliczeniu na 1 ha jest wyższy niż zaplanowano w projekcie. Wynika to z faktu, że stan siedlisk, na wykupywanych gruntach jest gorszy niż zakładano – działki są bardziej rozdrobnione i bardziej zarośnięte, a tym samym większa jest pracochłonność zabiegów. W celu wyboru najkorzystniejszej oferty powtórzono procedurę wyboru wykonawcy ogłaszając konkurs na stronie internetowej. Pomimo tego zaproponowane w konkursie ofert ceny za wykonanie zabiegów ochrony czynnej na działkach 188 i 189 (Zapulstynie) były niewspółmierne do rzeczywistego rozmiaru prac przy odkrzaczaniu i porządkowaniu terenu. W związku z powyższym zabiegi na w/w działkach zostaną wykonane przez robotników PPN, a koszt zostanie pokryty w ramach Overheads.

W ekosystemach leśnych wykonano, jako działanie wspierające niegenerujące kosztów w projekcie, zabieg usuwania niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora* na łącznej powierzchni 2,72 ha.

5.1.5. C.2 Remont i modernizacja szlaków turystycznych

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Planowany pierwotnie termin zakończenia działania: IV kwartał 2015 r.

Proponowany w raporcie śródkresowym termin zakończenia działania: IV kwartał 2016 r.

Remont odcinka szlaku niebieskiego od polany Pieniny do polany Kosarzyska opisano w punkcie 5.1.5 raportu śródkresowego. W 2015 roku zakończono remont szlaku niebieskiego na odcinku 300 mb między polaną Istebki a polaną Kurnikówka oraz między Górą Zamkową a polaną Kosarzyska. W ramach prac wykonano nową podbudowę oraz nawierzchnię z tłuczonego kamienia, pozyskanego na miejscu, osadzono drewniane krawężniki, stopnie oraz przepusty odwadniające, zamaskowano istniejące skróty oraz zabezpieczono obrzeża szlaku przed wydeptywaniem. Ponadto na odcinku między Górą Zamkową a polaną Kosarzyska, wykonano kamienne schody na najbardziej stromych fragmentach szlaku oraz wykonano kamienne murki przy odcinkach trawersowych. Do transportu materiałów wykorzystano ciągnik oraz zaprzęg konny. Ręczny transport kamienia zlecono osobom z zewnątrz na podstawie umów nr LF-081-1-3-10/2015 z 17 lipca 2015 roku. Zgodnie z wnioskiem projektowym, remont wykonali pracownicy stali i sezonowi zatrudnieni w PPN. Przy punkcie odpoczynkowym bezpośrednio przylegającym do remontowanego szlaku na skraju polany Kosarzyska wymieniono 2 ławy oraz dołożono 3 ławy w miejscu odpoczynkowym nad Polaną Pieniny, przy odcinku wyremontowanym w 2014 roku. W 2016 roku rozpoczęto remont ostatniego, przewidzianego w ramach projektu, odcinka szlaku zielonego na długości 320 mb od ostatnich zabudowań w Krasie do przełęczy Sosnów. Do chwili obecnej wyremontowano dolny jego fragment, trwa remont środkowego i górnego odcinka szlaku. Montaż ław, wykonanie i montaż tablic i kierunkowskazów oraz prace związane z remontem nawierzchni na w/w odcinkach szlaku zostaną całkowicie zakończone w sierpniu 2016 roku. Ławy, których stan techniczny nie wymaga natychmiastowej wymiany na odcinkach szlaków wyremontowanych w latach 2014 i 2015 (6 szt. pod Oстрыm Wierchem i 3 szt. przy Polanie Pieniny) są przygotowane i zostaną wymienione w roku 2017, co wydłuży ich trwałość. Montaż w terenie odbędzie się bez kosztów w projekcie jako działanie wspierające.

W trakcie realizacji zadania nie wystąpiły trudności mogące uniemożliwić pełne jego wykonanie.

5.1.6. C.3 Zabiegi ochronne na murawach

Działanie zakończone

Planowany termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2015 r.

Faktyczny termin zakończenia działania: 23 listopada 2015 r.

W IV kwartale 2015 roku zakończono wszystkie przewidziane w projekcie zabiegi ochronne na murawach. Procedurę wyboru wykonawców opisano w punkcie 5.1.6 raportu śródkresowego. W ramach umowy nr LF-081-1.3.14A/2014 zawartej 2 października 2014 roku wykonano ostatni etap prac na murawie pod Trzema Koronami (3,8 ha). W dniu 19 listopada 2015 roku spisano protokół z listą uwag do wykonanych prac oraz ustalono ostateczny termin ich zakończenia. W dniu 23 listopada 2015 roku spisano końcowy protokół odbioru stwierdzający prawidłowe wykonanie prac przewidzianych w 2015 roku, zgodnie w/w umową oraz uwagami zawartymi w poprzednim protokole z dnia 19 listopada 2015 roku. W ramach zadania wykonano zgodnie z planem zabiegi na murawach: Upszar (1,4 ha), Macelowa Góra (1,8 ha),

piarg pod Trzema Koronami (3,8 ha), Nowa Góra (0,5 ha) i Cyrłowa Skalka (0,5 ha) na łącznej powierzchni 8 ha.

W trakcie realizacji zadania nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne jego wykonanie.

5.1.7. **C.4 Ochrona pszonaka pienińskiego *Erysimum pieninicum***

Działanie zakończone

Planowany termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2015 r.

Faktyczny termin zakończenia działania: 30 października 2015 r.

W IV kwartale 2015 roku zakończono wszystkie przewidziane w projekcie zabiegi ochronne w siedlisku pszonaka pienińskiego w rejonie wzgórza zamkowego w Czorsztynie. Prace polegające na wycinaniu zarośli, karczowaniu części krzewów oraz koszeniu wraz z usunięciem biomasy rozłożono na dwa lata. W 2014 i 2015 roku wykonano prace na łącznej powierzchni 0,5 ha. W dniu 30 października 2015 roku sporządzono protokół końcowego odbioru stwierdzający prawidłowe wykonanie prac objętych umową nr LF-081-1.3.14C/2014. Po zakończeniu prac i uporządkowaniu terenu wysiano kolejnych 6000 nasion pszonaka pienińskiego, zebranych wcześniej z osobników rosnących u podnóża ruin zamku w rejonie wykonywanego remontu.

Uzasadnienie konieczności zwiększenia zakresu prac, związanych z zabezpieczeniem zewnętrznych murów zamku przed obsypywaniem, zaakceptowanych przez Komisję Europejską w piśmie z dnia 13 maja 2015 roku, opis prac oraz wybór wykonawców zawarto w punkcie 5.1.7 raportu śródkresowego.

Konieczność zwiększenia zakresu prac nie wpłynęła negatywnie na pełne wykonanie zadania, jak również na realizację pozostałych zadań i celów projektu.

5.1.8. **C.5 Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: III kwartał 2017 r.

W ramach umowy nr LF-081-1.3.10F/2014 z dnia 12 maja 2014 roku, zakończono drugi rok usuwania pędów rdestowca ostrokończystego (*Reynoutria japonica*) i sachalińskiego (*R. sachalinensis*). Działanie połączono z monitoringiem skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych. Sposób monitorowania i zabiegi usuwania nadzorowały w terenie dwie pracownice PPN: Małgorzata Braun i Agnieszka Trzaska. W ciągu dwóch lat od rozpoczęcia projektu przeprowadzono trzykrotny zabieg usuwania w/w gatunków w każdym roku realizacji zadania. W 2015 roku usunięto łącznie 1647 pędów rdestowca. Usunięty materiał przewieziono w rejon dyrekcji PPN, gdzie po ususzeniu zutylizowano poprzez spalanie. Dodatkowo w 2015 roku na stanowisku nr 10 zastosowano eksperymentalną metodę eliminacji gatunków inwazyjnych. Metoda przewiduje usunięcie wszystkich pędów oraz przykrycie stanowiska (12 m²)

folią o powierzchni ok 24 m² w celu odcięcia dostępu światła. Ustalono że stanowisko pozostanie przykryte folią do momentu wykonania ostatniego monitoringu rdestowców w projekcie. W celu poprawy skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych podjęto decyzję o zwiększeniu częstotliwości zabiegu w kolejnych dwóch sezonach do 4 w ciągu roku. Zwiększony koszt zabiegu połączony z monitoringiem skuteczności w wysokości 1.230,00 zł mieści się w zaplanowanych kosztach wykonania zadania. Wykonany zabieg powinien osłabić poszczególne osobniki, a w konsekwencji, po kilku latach zabiegów, ograniczyć liczebność populacji.

W trakcie realizacji zadania nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne jego wykonanie.

5.1.9. **C.6 Ograniczenie negatywnego wpływu wypasu na miejscach rozrodu płazów**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2015 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2017 r.

W ramach działania w dniu 2 października 2015 roku w drodze przetargu ograniczonego wyłoniono wykonawcę nowego oczka wodnego w rejonie polany Majerz. Wybrana lokalizacja charakteryzuje się niewielkim nachyleniem oraz występowaniem naturalnego wysięku wody. Umowę nr IR-2253-14,15-2015 (załącznik nr 7) zawarto z wykonawcą w dniu 9 października 2015 roku. W ramach prac wykopano oczko o powierzchni lustra wody około 30 m², zabezpieczono dno nieprzepuszczalną membraną modelując dno dla uzyskania zróżnicowanej głębokości zbiornika. Z kolei zasilanie z pobliskiego rowu melioracyjnego, odpływ wody oraz skarpy umocniono narzutem kamiennym. Od strony drogi wykonano drewniane ogrodzenie. Prace odebrano w dniu 27 listopada 2015 roku i spisano protokół końcowego odbioru stwierdzający prawidłowe wykonanie prac objętych w/w umową. Wykonanie prac zaplanowano jesienią 2015 roku, tak, aby już wiosną kolejnego roku możliwe było zasiedlanie przez płazy nowo powstałego oczka wodnego. Efekt był zgodny z oczekiwaniami – na wiosnę do rozrodu przystąpiły tutaj ropuchy i żaby trawne, obserwowano również kumaka. Opis prac zabezpieczających miejsce rozrodu płazów na Kapitanowym zawarto w punkcie 5.1.9 raportu śródkresowego.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie tej części zadania.

D. Monitoring of the impact of the project actions

Cele monitoringu skuteczności poszczególnych działań ochronnych realizowanych w ramach projektu „LIFE Pieniny PL” oraz szczegółowy opis wyboru jego wykonawców zawarto w rozdziale D punkty od 5.1.10 do 5.1.15. W 2015 roku, zgodnie z obowiązującymi umowami na przeprowadzenie monitoringu, sporządzono łącznie 6 raportów rocznych z oceną efektów podjętych działań ochronnych. Do chwili obecnej zakończono prace terenowe ujęte w zadaniu D.1 i D.6 przewidziane na 2016 rok, trwają prace terenowe ujęte w zadaniach D.5 i D.7.

5.1.10. **D.1 Monitoring skuteczności zabiegów na łąkach**
D.6 Monitoring procesów przyrodniczych w ekosystemach leśnych

Monitoring ujęty w zadaniu D.1, jak i monitoring przewidziany z zadaniu D.6 dotyczy gruntów wykupionych w ramach niniejszego projektu. Realizowany jest równocześnie przez ten sam zespół monitorujący

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

Monitoring stanu wyjściowego prowadzony jest na działkach planowanych do objęcia zabiegami w danym roku. W 2015 roku monitoringiem stanu wyjściowego objęto łącznie 57 działek ewidencyjnych zgrupowanych w 32 kompleksach, a w 2016 roku 79 działek ewidencyjnych zgrupowanych w 22 kompleksach. Zakres monitoringu stanu wyjściowego (tzw. stan „0”) zakłada przeprowadzenie inwentaryzacji siedlisk Natura 2000 wraz z opisem martwego drewna stojącego i leżącego w lesie oraz cennych gatunków flory i bioty. Dla roślinności łąkowej i leśnej wykonano pełną i uproszczoną dokumentację oraz inwentaryzację gatunków chronionych i inwazyjnych. Prace terenowe wykonano w terminie zgodnym z zapisami umowy nr LF-081-1.3.10A/2014, na działkach z roślinnością łąkową do 15 lipca oraz na działkach z roślinnością leśną do 31 lipca.

Kolejno wykupione w 2015 roku działki nieleśne objęte monitoringiem stanu wyjściowego charakteryzowały się dużym bogactwem gatunkowym. Na wszystkich działkach odnotowano również gatunki chronione. Jednak ich stan oceniono jako niewłaściwy, albo zły. Obniżone oceny wynikały, podobnie jak w przypadku działek wykupionych do końca I kwartału 2014 roku, z dużego udziału gatunków ekspansywnych i zakrzaczeń oraz w przypadku niektórych działek z przenawożenia. Powodem takiego składu może być nieużytkowanie działek i sukcesja roślinności ziołoroślowej, lub zbyt intensywne użytkowanie. Mimo tego na każdej działce występowały liczne gatunki charakterystyczne, dlatego parametr "perspektywy ochrony" oceniono jako właściwy, biorąc pod uwagę fakt, że po wykupie wprowadzone zostaną odpowiednie działania ochronne. Dla poprawy składu gatunkowego zalecono odkrzaczenie działek oraz regularne użytkowanie kośne bez nawożenia. Na działkach leśnych największy udział powierzchniowy reprezentują podobnie jak w 2014 roku zbiorowiska z kręgu żyzných buczyn górskich (jedlina karpacka i buczyna karpacka). W większości stwierdzanych przypadków siedlisko wykazuje zadowalający bądź bardzo dobry stan zachowania. Wskaźnikiem, który w największym stopniu determinował obniżenie oceny stanu zachowania siedliska była niedostateczna ilość martwego drewna oraz obecność niecierpka drobnokwiatowego (*Impatiens parviflora*) na części działek. Podobnie jak w przypadku siedlisk nieleśnych, dzięki wykupowi i zaniechaniu planowanej wycinki drzew parametr "perspektywy ochrony" można było ocenić jako właściwy. W przypadku siedlisk leśnych już sam proces wykupu spowodował podniesienie oceny całkowitej, dlatego część działek uzyskała ocenę „właściwy” już przy stanie wyjściowym. W tym przypadku nastąpiła likwidacja zagrożenia w postaci planowanej wycinki. Alternatywą dla takiego trybu było dopuszczenie do wycinki (zgodnej z planem urządzania) i wykup dopiero w momencie gdy stan siedliska uległby już pogorszeniu. Działanie wyprzedzające wydaje się być bardziej uzasadnione przyrodniczo.

W 2015 roku wykonano monitoring skuteczności zabiegów na działkach łąkowych wykupionych do końca I kwartału 2014 roku. Stan siedliska w porównaniu z rokiem poprzednim nie uległ dużym zmianom, nadal utrzymuje się podobny skład gatunkowy z dominacją rajgra-

su, przez co ocena stanu siedliska została obniżona. Jego wysoki udział może być związany z podsiewaniem lub nawożeniem w przeszłości łąki. Nie zanotowano natomiast podrostów drzew i nagromadzenia wojłoku. Obserwacje przeprowadzone w pierwszym roku po zaprzestaniu gospodarczego wykorzystania w wykupionych ekosystemach leśnych nie wykazały istotnych zmian w porównaniu z oceną wstępną. Nie zaobserwowano żadnych istotnych zmian w zakresie podstawowych wskaźników takich jak charakterystyczna kombinacja florystyczna, skład drzewostanu, struktura pionowa i przestrzenna roślinności, naturalne odnowienie drzewostanu, gatunki obce w drzewostanie i podroście. Zarówno ocena wyjściowa jak i powtórna tych wskaźników były niemal zawsze bardzo dobre, co odzwierciedla dobrą kondycję monitorowanych płatów leśnych. W okresie jednego roku nie zaobserwowano różnic w ilości martwego drewna. Niemniej jednak wyłączenie ekosystemów leśnych z gospodarczego wykorzystania, a tym samym zmniejszenie antropresji, w długofalowym okresie znacząco poprawi i utrzyma ich stan zachowania. Zmiany w naturalnych ekosystemach leśnych są procesem długotrwałym, a ich pozytywne skutki będące efektem podjętych w projekcie działań będzie można obserwować w perspektywie kilku, kilkunastu lat.

Dodatkowym elementem, realizowanym jako działanie wspierające, jest coroczny monitoring derkacza prowadzony na całym areale występowania tego gatunku w obszarze Pieniny oraz w otulinie PPN.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadań.

Raport roczny z monitoringu na wykupionych gruntach oraz notatka z monitoringu derkacza stanowią załącznik nr 8.

5.1.11. **D.2 Monitoring skuteczności zabiegów na murawach**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

W ramach działania w 2015 roku zgodnie z umową nr LF-081-1.3.10D/2014 wykonano monitoring w pierwszym roku po wykonaniu zabiegów w rejonach objętych zabiegami w 2014 roku oraz monitoring stanu zerowego na murawie pod Trzema Koronami (3,8 ha) planowanej do odkrzaczenia w 2015 roku. Na powierzchniach, na których wykonano zabiegi odkrzaczania widać wyraźną różnicę w porównaniu z rokiem poprzednim. Nie wystąpiły ponownie takie gatunki jak: tarnina (*Prunus spinosa*), suchodrzew (*Lonicera xylosteum*), kruszyna pospolita (*Frangula alnus*), szakłak pospolity (*Rhamnus cathartica*), oraz dereń (*Cornus sanguinea*). Natomiast problemem nadal pozostaje leszczyna (*Corylus avellana*), której podrosty w niektórych przypadkach osiągają wysokość 1 m. W ramach monitoringu stanu wyjściowego na murawie pod Trzema Koronami (tzw. stan „0”) zlokalizowano na wybranych transektach krzewy o wysokości powyżej 0,5 m oraz pomierzono średnice ich koron oceniających rośliny murawowe. Dodatkowo w miejscu planowanej wycinki i usunięcia krzewów wykonano zdjęcie fitosocjologiczne wraz z dokumentacją fotograficzną. Zgodnie z harmonogramem, w 2015 roku przeprowadzono monitoring efektów działań podjętych w 2014 roku (w pierwszym roku po rozpoczęciu zabiegów). Kolejny monitoring efektów będzie powtórzony w 2017 roku (w trzecim roku po wykonaniu zabiegów). Monitoring skuteczności zabiegów wykonanych w 2015 roku zostanie przeprowadzony w 2016 i 2017 roku (w pierwszym oraz drugim roku po wykonaniu zabiegu).

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

Raport roczny z oceną efektów stanowi załącznik nr 9.

5.1.12. **D.3 Monitoring efektów związanych z remontem szlaków**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

Monitoring efektów związanych z remontem szlaków obejmuje:

- Monitoring erozji gleby
- Monitoring regeneracji roślinności

Zgodnie z umową nr LF-081-1.3.10B/2014 kolejny monitoring erozji gleby wzdłuż odcinków wyremontowanych szlaków zostanie powtórzony w 2017 roku.

Zgodnie z umową nr LF-081-1.310C/2014 w terminie od 20 do 22 lipca 2015 wykonano monitoring stopnia regeneracji roślinności wzdłuż remontowanego szlaku niebieskiego na odcinku Kosarzyska – Polana Pieniny w pierwszym roku po wykonaniu remontu.

Uzgodniony z Zamawiającym zakres obejmował:

- ocenę stanu zachowania siedliska przyrodniczego wzdłuż całego remontowanego odcinka (370 m),
- wykonanie monitoringu regeneracji pokrywy roślinnej na transekcje.

Obserwacje przeprowadzone w pierwszym roku po wykonaniu remontu nie wykazały istotnych zmian stanu roślinności wzdłuż szlaku na odcinku Kosarzyska – Polana Pieniny. Należy podkreślić, że podczas wykonywania prac remontowych nie zniszczono szaty roślinnej, o czym świadczy brak spadku udziału runa w powierzchni transektu oraz znaczna liczba tych samych gatunków notowanych w obu latach, przed i po remoncie szlaku.

Na wszystkich monitorowanych powierzchniach w porównaniu z rokiem poprzednim stwierdzono znaczny wzrost udziału ściółki w obrębie wyremontowanych odcinków szlaku. W pierwszym roku po zabiegu, mimo ograniczonego dostępu do światła słonecznego w zwarłym drzewostanie, zaobserwowano początki powolnego procesu regeneracji runa, co widoczne jest w nieznacznym zwiększeniu udziału szaty roślinnej, a także większej liczbie zanotowanych gatunków. Regeneracja roślinności przebiega w pożądanym kierunku – do wykształcenia runa typowego dla buczyny karpackiej. Nie stwierdzono obecności inwazyjnych gatunków obcych ani obcych siedliskowo, niepożądanych gatunków rodzimych. Właściwej regeneracji roślinności przy szlaku sprzyja dobry stan zachowania otaczającego siedliska leśnego.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

Raport roczny z oceną efektów stanowi załącznik nr 10.

5.1.13. **D.4 Monitoring efektów zabiegów ochronnych w siedlisku pszonaka pienińskiego *Erysimum pieninicum***

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

Zgodnie z umową nr LF-081-1.3.10E/2014 monitoring stanu wyjściowego populacji i siedliska pszonaka pienińskiego *Erysimum pieninicum* na stanowisku w obrębie wzgórza zamkowego w Czorsztynie przeprowadzono 11 czerwca 2015 roku. Polegał on na zinwentaryzowaniu populacji gatunku w miejscach, w których prowadzone były zabiegi odkrzaczania oraz prace remontowe murów Zamku Czorsztyn. Ocena ogólna stanowiska pszonaka na zamku w Czorsztynie jest niezadowolająca głównie ze względu na wysokie byliny, które przyczyniają się do zmniejszenia miejsc dostępnych do kiełkowania nasion. W stosunku do wcześniejszego roku zaobserwowano duży wzrost liczby wszystkich osobników generatywnych oraz zmniejszony udział roślin porażonych przez patogeny. Wyniki prowadzonego eksperymentu z wysiewem nasion wskazują, że liczba siewek jest większa na poletkach eksperymentalnych w których nasiona wysiano jesienią. Warto podkreślić, że na wschody siewek pszonaka duży wpływ ma również procent pokrycia stanowiska roślinnością zielną. Pszonak pieniński preferuje miejsca średnio nasłonecznione z odkryta glebą. Poletka na których obserwowano mniejsze zwarcie darni oraz więcej luk, cechowały się większą liczbą siewek. W pierwszym roku po zabiegach można stwierdzić, że zastosowany sposób usuwania krzewów jest efektywny, a działania ochronne przynoszą zaplanowany skutek.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

Raport roczny z oceną efektów stanowi załącznik nr 11.

5.1.14. **D.5 Monitoring skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

W ramach działania w 2015 roku przeprowadzono monitoring w trzech nawrotach w terminach: 22 czerwca, 19 sierpnia i 15 września. Pierwsza kontrola odbyła się 2 czerwca, jednak z uwagi na wyjątkowo niesprzyjające warunki pogodowe przerwano monitoring w początkowym odcinku Dunajca. Kontrola wykonywana jest na stanowiskach, do których dostęp jest możliwy tylko przez dopłynięcie łodzią flisacką. W czasie ulewnego deszczu lub burzy spływ łodziami jest niemożliwy. Łącznie w sezonie 2015 skontrolowano 31 stanowisk rdestowców, w tym po jednym stanowisku rdestowca sachalińskiego i pośredniego oraz 29 lokalizacji rdestowca ostrokończystego. W tej ostatniej liczbie zawiera się również 6 nowych stanowisk odnalezionych w trakcie analizowanego sezonu. Z kolei na 3 stanowiskach (2 – rdestowiec ostrokończysty, 1 – r. pośredni) spośród wszystkich 31 nie odnaleziono żadnego pędu rdestowca, co może wskazywać na ich zanik. Analizując wyniki drugiego sezonu realizacji prac w ramach zadania „Monitoring skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych” należy zau-

ważyć zdecydowany spadek liczby pędów rdestowców w ciągu kolejnych spływów. W przypadku szeregu drobnych stanowisk składających się z maksymalnie kilkunastu pędów podczas pierwszego i drugiego spływu, w trakcie ostatniego nie odnotowano żadnych okazów. Taki stan może być wynikiem stosunkowo krótkiego czasu (niespełna miesiąc) na odrośnięcie roślin pomiędzy drugim, a trzecim nawrotem zabiegu oraz trwającej suszy. Nie zauważono wpływu suszy na okazy rdestowców, aczkolwiek w połączeniu z realizowanymi zabiegami czynnik ten osłabił rośliny na stanowiskach, obniżając „siłę” ich odrastania. Kontynuacja zabiegu w kolejnych dwóch sezonach w 4 nawrotach powinna poprawić skuteczność zadania, tym bardziej, że w przypadku najliczniejszych stanowisk, liczba pędów wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

Raport roczny z oceną efektów stanowi załącznik nr 12.

5.1.15. D.7 Monitoring płazów

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

W 2014 roku w terminach od 16 kwietnia do 16 sierpnia dokonano czterech kontroli na polanie Majerz w celu weryfikacji stanu batrachofauny tego miejsca. Zbadano 6 stanowisk rozrodu płazów na polanie Majerz stanowiących miejsca życia i rozrodu płazów. W porównaniu z rokiem poprzednim w pogłębionym stawku na Kapitanowym poprawiły się warunki rozrodu dla ropuchy szarej (*Bufo bufo*). Należy się spodziewać, że wraz z odtworzeniem się roślinności wodnej w kolejnych sezonach, proces ten będzie postępował. Nie ulega wątpliwości, że jeżeli zbiornik ten wzbogaci się o roślinność wodną, a poziom wody będzie się utrzymywał na w miarę wysokim poziomie, będzie stanowił on doskonałe miejsce rozrodu dla ropuchy szarej i innych gatunków płazów. W związku z suchym rokiem 2015 obserwowano przypadki całkowitego wysychania poidła dla owiec, co prawdopodobnie doprowadziło do śmierci wszystkich znajdujących się w danych korytach larw, być może również osobników dorosłych kumaka górskiego (*Bombina variegata*). Należy zaznaczyć, że w roku 2015 nie zaobserwowano na badanym terenie ani traszki górskiej (*Ichtyosaura alpestris*) ani karpackiej (*Lissotriton montandoni*). Może to wynikać z szybkiego wysychania przydrożnego rowu i ogólnego deficytu naturalnych miejsc rozrodu. Stanowiskami o największym potencjale, jako miejsca rozrodu płazów pozostają naturalne wysięki wody w sąsiedztwie poidła. Zabezpieczone miejsce rozrodu na Kapitanowym oraz powstanie nowego oczka wodnego w rejonie polany Majerz przynoszą korzyści dla batrachofauny, zwiększając populację kumaka oraz umożliwiając rozród traszek (stwierdzonych w innych częściach polany) i innych gatunków płazów. Dodatkowo warunki w oczkach wodnych są bardziej stabilne od tych panujących w korytach, które wykorzystywane są jako poidła dla owiec i mogących w czasie suszy stać się pułapką dla płazów.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

Raport roczny z oceną efektów stanowi załącznik nr 13.

5.1.16. D.8 Ocena wpływu społeczno-gospodarczego planowanych działań na lokalną gospodarkę i społeczeństwo, a także na funkcję ekosystemu.

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

Wykonanie I etapu zadania opisano szczegółowo w punkcie 5.1.17 raportu wstępnego.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania. Raport końcowy przedstawiający wpływ realizacji projektu na lokalną społeczność zostanie wykonany w terminie do 21 września 2017 roku.

5.1.17. E.1 Spotkania promujące projekt (inauguracyjne i informacyjne)

Działanie zakończone

Planowany termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2015 r.

Faktyczny termin zakończenia działań zaplanowanych w projekcie: 24 kwietnia 2016 r.

W IV kwartale 2013 roku zorganizowano dwa spotkania inauguracyjne projekt, których szczegółowy opis zawarto w punkcie 5.1.18 raportu wstępnego. Kolejne spotkania informacyjne zorganizowano na przełomie 2015 i 2016 roku. W dniu 15 grudnia 2015 roku odbyło się spotkanie informacyjne w siedzibie Izby Regionalnej w Sromowcach Wyżnych, promujące projekt wśród lokalnej społeczności. W spotkaniu udział wzięły 23 osoby, w tym 6 pracowników i Dyrektor Pienińskiego PN. W trakcie spotkania przedstawiono efekty działań ochronnych dotychczas podjętych w projekcie. Podkreślono rolę wielowiekowej tradycji rolniczej miejscowej ludności w kształtowaniu półnaturalnych ekosystemów łąkowych i konieczność naśladowania wypracowanych przez nią metod przy działaniach ochronnych. Podczas spotkania podjęto dyskusję o korzyściach dla ochrony gatunków i siedlisk, jak również potencjalnych korzyściach dla okolicznych miejscowości i ich mieszkańców wynikających z realizacji projektu. Ostatnie zaplanowane spotkanie w projekcie zorganizowano w siedzibie PPN w dniu 24 kwietnia 2016 roku. Przebieg spotkania podzielono na część kameralną, w trakcie której zaprezentowano dotychczasowe rezultaty realizacji projektu. W trakcie referatu położono szczególny nacisk na przybliżenie uczestnikom korzyści wynikających z realizacji projektu dla ochrony przyrody Pienin, jak i dla samych mieszkańców okolicznych miejscowości. Wyjaśniono, jak podejmowane działania wpływają na obszar Natura 2000 oraz zwrócono uwagę na sposób zaangażowania lokalnej społeczności w realizację projektu. W kolejnym punkcie spotkania w trakcie zwiedzania Zamku Czorsztyń z pracownikiem Pienińskiego PN przedstawiono rezultaty podjętych działań ochronnych w siedlisku pszonaka pienińskiego (*Erysimum pieninicum*), którego naturalne stanowiska znajdują się u podnóża zamku. W spotkaniu uczestniczyły 23 osoby, w tym 2 pracowników PPN. Na potrzeby tych spotkań przygotowano multimedialną prezentację projektu „LIFE Pieniny PL”. Sprawozdania ze spotkań informacyjnych i wydruk prezentacji stanowią załącznik nr 14. Rola programu LIFE w dziedzinie ochrony przyrody jest dodatkowo rozpowszechniana przez PPN podczas spotkań i uroczysto-

ści organizowanych na terenie przyległych gmin - otwarcie spływu Dunajcem, jarmark pieniński, dni otwarte w PPN.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania. Żeby stworzyć lepsze warunki dla uczestników spotkania, ostatnie spotkanie, obejmujące również część terenową, przesunięto z terminu zimowego w grudniu 2015 r. na kwiecień 2016 r.

5.1.18. **E.2 Strona internetowa projektu**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: I kwartał 2018 r.

Informacje o projekcie zawarte są na stronie internetowej, która działa jako zakładka na stronie Pienińskiego Parku Narodowego www.pieninypn.pl. Będzie ona aktualizowana do końca trwania projektu. Aktualizacja strony nie generuje dodatkowych kosztów w projekcie.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

5.1.19. **E.3 Folder informacyjny o projekcie**

Działanie zakończone

Planowany termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin zakończenia działania: 12 czerwca 2014 r.

Opis zadania zawarto w punkcie 5.1.24 raportu śródkresowego

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

5.1.20. **E.4 Gadżety promujące projekt**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2017 r.

Szczegółowy opis wykonania gadżetów zawarto w punkcie 5.1.25 raportu śródkresowego. W ramach działania wydawany jest kalendarz na każdy kolejny rok realizacji projektu. Kalendarz na 2016 rok jest jednym z produktów dostarczalnych i stanowi załącznik nr 1. Wszystkie wykonane wcześniej gadżety zostały dołączone do raportu śródkresowego.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

5.1.21. **E.5 Warsztaty edukacyjne**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2015 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2015 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2016 r.

W dniu 21 stycznia 2016 roku ogłoszono przetarg nieograniczony na „Przewóz dzieci, młodzieży szkolnej i osób dorosłych na zajęcia edukacyjne oraz warsztaty prowadzone przez pracowników Pienińskiego Parku Narodowego w ramach realizacji projektu w okresie: od marca do czerwca 2016 r. i od września do grudnia 2016 r.” Przetarg rozstrzygnięto 3 lutego 2016 roku. Wybrano firmę transportową PRZEWÓZ OSÓB I TOWARÓW Marcin Pawłowski, z którą w dniu 15 lutego 2016 roku podpisano umowę nr LF-084-1-3-8/2016.

W ramach działania w dniach 26, 27 i 28 sierpnia 2015 roku, pracownik Pienińskiego PN Maciej Szajowski przeprowadził warsztaty dla kandydatów na flisaków pienińskich. W warsztatach uczestniczyły 3 roczniki kandydatów – mieszkańcy Szczawnicy, Krościenka, Czorsztyna, Sromowiec Wyżnych i Sromowiec Niżnych, łącznie 53 osoby. Kolejny cykl warsztatów zaplanowano na sierpień 2016 roku. W toku procedury wyboru wykonawców warsztatów dla przewodników, nauczycieli i flisaków oszacowana wartość zamówienia, w oparciu o rozeznanie cenowe, znacznie przekroczyła kwotę zaplanowaną na jego realizację w harmonogramie rzeczowo finansowym projektu. W związku z powyższym podjęto decyzję o realizacji warsztatów dla kandydatów na flisaków we własnym zakresie bez kosztów w projekcie. W dniu 4 września 2015 roku w trybie zapytania ofertowego, wybrano dwie najkorzystniejsze oferty częściowe na przeprowadzenie warsztatów dla przewodników i nauczycieli. W dniu 8 września 2015 roku zawarto z wykonawcami cztery umowy tematyczne nr: LF-081-1-3-12C/2015, LF-081-13-12D/2015 na przeprowadzenie warsztatów dla nauczycieli (mgr Grzegorz Cierlik – pracownik Centrum Natura 2000 IOP PAN w Krakowie) oraz nr LF-081-13-12A/2015, LF-081-13-12B/2015 dla przewodników (dr hab. Jan Bodziarczyk – pracownik Zakład Bioróżnorodności Leśnej Wydziału Leśnego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie). W dniu 28 października 2015 roku przeprowadzono warsztaty dla nauczycieli w trakcie których wygłoszono dwa wykłady połączone z prezentacją multimedialną pt. „Natura 2000 – idea, założenia i cele” i „Ochrona gatunków i siedlisk w Pienińskim PN – działania w ramach projektu „LIFE Pieniny PL” oraz przeprowadzono zajęcia terenowe. W dniu 18 grudnia 2015 roku wykonawca dzieła określonego umową nr LF-081-1-3-12A/2015 przekazał na rzecz PPN opracowane scenariusze warsztatów dla przewodników, prezentacje multimedialne pt. : „Płazy, ich znaczenie w przyrodzie i ochrona w PPN” i „Ochrona gatunków i siedlisk na terenach udostępnionych dla turystyki w PPN” oraz testy sprawdzające wiedzę. Pierwszy cykl warsztatów dla przewodników przeprowadzono w terminie od 12 marca do 16 kwietnia 2016 roku.

W dniu 3 marca 2016 roku w siedzibie Urzędu Gminy Krościenko n.D. przeprowadzono pierwsze warsztaty dla samorządowców połączone z sesją XVI Rady Gminy. W trakcie warsztatów przedstawiono efekty podjętych działań ochronnych realizowanych przez Pieniński PN w ramach projektu „LIFE Pieniny PL”, podjęto dyskusje o walorach przyrodniczych Pienin oraz wynikającej z tego potrzeby ochrony przyrody. W warsztatach uczestniczyli Radni Gminy, oraz jej mieszkańcy zarówno obecni na posiedzeniu jak i śledzący obrady transmitowane za pośrednictwem internetu. Kolejne warsztaty dla samorządowców zaplano-

wano do realizacji jesienią 2016 roku. W czerwcu bieżącego roku do gmin Łapsze Niżne, oraz Czorsztyn wysłano propozycję programu oraz zaproszenia do uczestnictwa w w/w warsztatach.

W ramach realizacji warsztatów dla dzieci i młodzieży zakupiono pomoce dydaktyczne: wiatromierz, kwasomierz, lornetki, mikroskop, luksomierz cyfrowy oraz dalmierz. Do chwili obecnej przeprowadzono:

- 17 zajęć pt. „Krajobraz Pienin”, 4 zajęcia pt. „Mieszkam w otulinie Pienińskiego Parku Narodowego” oraz 20 zajęć pt. „Będę właścicielem lasu” z uczniami szkół podstawowych
- 20 zajęć pt. „Będę gospodarzem gminy”, 15 zajęć pt. „Co to jest park narodowy” oraz 11 zajęć pt. „Będę właścicielem gospodarstwa rolnego” z młodzieżą szkół gimnazjalnych,
- 8 zajęć pt. „Produkuję bez odpadów”, 4 zajęcia pt. „Zarządzam środowiskiem” oraz 4 zajęcia pt. „Mieszkam w otulinie Pienińskiego Parku Narodowego” z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych.

W w/w warsztatach uczestniczyło łącznie 2139 osób.

Kolejny cykl warsztatów zostanie przeprowadzony w pierwszym półroczu kolejnego roku szkolnego 2016/2017. Listy uczestników warsztatów stanowią załącznik nr 1.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

5.1.22. **E.6 Konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2015 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2015 r.

Planowany termin zakończenia działania: IV kwartał 2016 r.

W ramach działania w 2015 roku ogłoszono konkurs plastyczny pt. „Natura w mozaice”, do którego zaproszono dzieci i młodzież z 4 gmin pieniężskich (Szczawnica, Krościenko n.D., Czorsztyn i Łapsze Niżne). W dniach 12 i 20 października 2015 roku rozwieziono zaproszenia do szkół z prośbą o włączenie się w organizację Konkursu. Rola szkół polegała na jego rozpropagowaniu i zachęceniu uczniów do wzięcia w nim udziału oraz zebraniu wykonanych prac. Wytypowano skład Jury konkursowego – do wybranych osób, reprezentujących środowisko artystyczne, wysłane zostały zaproszenia do udziału w pracach Jury konkursu wraz ze wzorami umów. W dniu 23 lutego 2016 roku powołano Jury Konkursu w składzie:

- dr inż. arch. Urszula Forczek-Brataniec – członek Rady Naukowej PPN – przewodniczący Jury,
- Krystyna Kolkowicz – przedstawicielka Stowarzyszenia Artystów Pienińskich,
- Ihor Tverdokhlib – przedstawiciel Stowarzyszenia Artystów Pienińskich,
- Marek Majerczak – Straszys specjalista ds. edukacji w PPN;
- Agnieszka Trzaska – Asystentka Koordynatora Projektu „LIFE Pieniny PL” w PPN;

- Ewelina Zajac – Starszy specjalista ds. ochrony przyrody nieożywionej w PPN.

W odpowiedzi na ogłoszenie wpłynęło łącznie 444 prac z 21 szkół. Najwięcej, bo 225 prac wpłynęło w II kategorii wiekowej (klasy 4-6), 160 prac w I kategorii wiekowej (klasy 1-3), 55 prac w III kategorii wiekowej (szkoły gimnazjalne) oraz 4 prace w IV kategorii wiekowej (szkoły ponadgimnazjalne).

W dniach 17 i 18 marca w trakcie posiedzenia, Jury przydzieliło nagrody i wyróżnienia konkursowe (15 szt), wyróżnienia honorowe (20 szt) oraz wytypowało dodatkowe prace na wystawę (40 szt) – łącznie 75 prac. Dla zapewnienia bezstronności wyboru, wszystkie prace opatrzone były jedynie godłem, natomiast dane osobowe autora znajdowały się w zamkniętej kopercie. Otwarcie kopert z nazwiskami odbyło się w drugim dniu obrad Jury w obecności zaproszonych nauczycieli – opiekunów uczniów biorących udział w konkursie. W dniu 14 kwietnia 2016 roku za pośrednictwem strony internetowej ogłoszono wyniki konkursu, a 2 czerwca odbyło się wręczenie nagród laureatom konkursu oraz uroczyste otwarcie wystawy nagrodzonych i wyróżniających się prac. Wszyscy uczestnicy, których prace zostały zakwalifikowane na wystawę otrzymali drobne upominki i gadżety projektowe. Prace prezentowane są obecnie na wystawie czasowej w Dyrekcji PPN, z kolei wystawa prac w pawilonie wystawowym w Szczawnicy odbędzie latem 2017 roku. Wszystkie 75 wybranych prac dostępnych jest do obejrzenia również na stronie internetowej projektu i stronie głównej PPN. Zdjęcia prac nagrodzonych i wyróżnionych (15.szt) stanowią załącznik nr 1, zdjęcia wszystkich prac prezentowanych na wystawie w wersji elektronicznej stanowią załącznik nr 15.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

5.1.23. **E.7 Tablice informacyjne o projekcie**

Działanie zakończone

Planowany termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: I kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: II kwartał 2014 r.

Faktyczny termin zakończenia działania: 12 czerwca 2014 r.

Mapka przedstawiająca rozmieszczenie tablic, ich opracowanie i wykonanie przedstawiono w punkcie 5.1.28 raportu śródkresowego.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

5.1.24. **E.8 Międzynarodowa konferencja kończąca projekt**

Zgodnie z harmonogramem działanie nie jest jeszcze realizowane.

5.1.25. **E.9 Raport laika**

Zgodnie z harmonogramem działanie nie jest jeszcze realizowane.

5.1.26. F.1 Zarządzanie projektem

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: III kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: II kwartał 2018 r.

Skład zespołu zarządzającego projektem, podział obowiązków, a także rolę powołanego Komitetu Sterującego opisano szczegółowo w raporcie wstępnym. Od tego czasu nie było żadnych zmian. Informacje na ten temat zawarto również w punkcie 4. *Administrative part* niniejszego raportu.

Do chwili złożenia niniejszego raportu, w siedzibie PPN odbyły się trzy posiedzenia Komitetu Sterującego. Przebieg pierwszych dwóch posiedzeń opisano w punkcie 5.1.17 raportu śródkresowego. W dniu 6 listopada odbyło się III posiedzenie Komitetu Sterującego z udziałem 11 członków, w tym Dyrektor oraz 6 pracowników Pienińskiego PN. W trakcie spotkania zaprezentowano stan realizacji projektu. Przyjęto sprawozdania za IV kwartał 2014 roku, I, II i III kwartał 2015 roku oraz plan działań do końca III kwartału 2016 roku. Sporządzono protokół z posiedzenia, zatwierdzony przez przewodniczącego Komitetu Sterującego. Posiedzenie zakończono sesją terenową w trakcie omówiono problem zarastania nieużytkowanych łąk oraz zaprezentowano efekty dwuletnich zabiegów na wykupionych gruntach w ekosystemach nieleśnych.

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania. Do dokumentowania czasu pracy od 1 grudnia 2015 roku stosowany jest nowy wzór kart czasu pracy zaproponowany przez KE.

Sprawozdanie z III posiedzenia Komitetu Sterującego stanowi załącznik nr 16.

5.1.27. F.2 Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi projektami

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2013 r.

Planowany termin zakończenia działania: II kwartał 2016 r.

Faktyczny termin zakończenia działań zaplanowanych w projekcie: 13 maja 2016 r.

Zaplanowane w projekcie spotkania w ramach współpracy z innymi projektami przeprowadzone do 25 lutego 2015 roku opisano w punkcie 6.1.18 raportu śródkresowego. Z kolei do końca II kwartału 2016 roku przeprowadzono następujące spotkania:

- W dniach 31.05 – 6.06.2015 roku delegacja Pienińskiego Parku Narodowego (6 osób) uczestniczyła w wyjeździe zagranicznym do Słowenii poświęconym zdobyciu wiedzy merytorycznej oraz praktycznej, niezbędnej do prowadzenia własnego projektu. W trakcie wyjazdu zagranicznego zaplanowano wizytę w dwóch parkach krajobrazowych oraz Triglavskim Parku Narodowym, realizujących projekty LIFE w ramach komponentu przyroda i różnorodność biologiczna (LIFE 06 NAT/SLO/000069, LIFE 00 NAT/SLO/007231, LIFE 00 NAT/SLO/007223).

- W dniach 10-13 maja 2016 roku 8 osobowa delegacja PPN uczestniczyła w wyjeździe szkoleniowym do Biebrzańskiego Parku Narodowego realizującego projekty LIFE nr: LIFE13 NAT/PL/000050, LIFE11 NAT/PL/422, LIFE08 NAT/PL/000511. W trakcie wyjazdu odbyło również się spotkanie z przedstawicielem Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, realizującego projekty: LIFE09 NAT/PL/000260, LIFE05 NAT/PL/000101 oraz przedstawicielem Stowarzyszenia Ptaki Polskie realizującego projekt LIFE08 NAT/PL/000511.

Dodatkowo, na zaproszenie innych projektów, odbyły się następujące spotkania:

- W dniach 30 i 31 lipca 2015 roku odbyło się spotkanie w siedzibie PPN z przedstawicielami Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, realizującego projekt LIFE11 NAT/PL/432 pn. „Ochrona cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych, charakterystycznych dla obszaru Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd”.
- Delegacja PPN uczestniczyła w trzech spotkaniach projektów LIFE+ NATURA w siedzibie Kampinoskiego PN (1-2 października) – 2 osoby, w Smoleniu k. Pilicy (3-4 grudnia) – 3 osoby oraz w Czajowicach (20 maja 2016 roku) – 2 osoby. W trakcie spotkań omawiano trudności pojawiające się podczas realizacji projektów oraz podjęto próby wypracowania wspólnych rozwiązań zaradczych.
- W dniach 19 i 20 kwietnia 2016 roku delegacja PPN (2 osoby) uczestniczyła w konferencji kończącej projekt LIFE11 NAT/PL/432 pn. „Ochrona cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych, charakterystycznych dla obszaru Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd”

W trakcie realizacji nie wystąpiły żadne trudności mogące opóźnić lub uniemożliwić pełne wykonanie zadania.

Sprawozdania z konferencji i spotkań stanowią załącznik nr 17.

5.1.28. **F.3 Przygotowanie planu działań po zakończeniu projektu “After Life”**

Zgodnie z harmonogramem plan działań „After Life” zostanie przygotowany w październiku 2017 roku. W roku bieżącym zainicjowano już niektóre działania w ramach programu „After Life”. Na gruntach wykupionych do końca I kwartału 2014 roku rozpoczęto pierwsze zabiegi będące kontynuacją zrealizowanych działań w projekcie „LIFE Pieniny PL” (*zadanie C.1*). Zostaną również powtórzone zabiegi na murawach Upszar i Cyrłowa Skała, na których pierwszy zabieg wykonano w 2014 roku (*zadanie C.3*). Zabiegi te nie generują kosztów w projekcie.

5.1.29. **F.4 Zewnętrzny audyt finansowy**

Działanie w trakcie realizacji

Planowany termin rozpoczęcia działania: II kwartał 2018 r.

Faktyczny termin rozpoczęcia działania: IV kwartał 2014 r.

Planowany termin zakończenia działania: III kwartał 2018 r.

Opis wyboru wykonawcy audytu zawarto w punkcie 5.1.20 raportu śródkresowego. W dniu 18 maja 2015 roku, zgodnie z umową nr LF-081-1-3-6/2015 przeprowadzono I etap audytu zewnętrznego projektu. W dniu 26 czerwca 2015 roku przekazano raport i opinię z audytu zewnętrznego w dwóch egzemplarzach papierowych i dwóch elektronicznych. W podsumowaniu w/w raportu stwierdzono że: ...dokumentacja projektu NAT/PL/000034 odzwierciedla

w sposób prawdziwy i rzetelny przychody i koszty poniesione przez Pieniński Park Narodowy w związku z wyżej wymienionym projektem w terminie określonym przez Komisję, zgodnie z programem LIFE+, postanowieniami wspólnymi, zasadami rachunkowości i przepisami krajowymi.” Raport z I etapu audytu stanowi załącznik nr 18.

5.1.30. F.5 Monitorowanie realizacji projektu

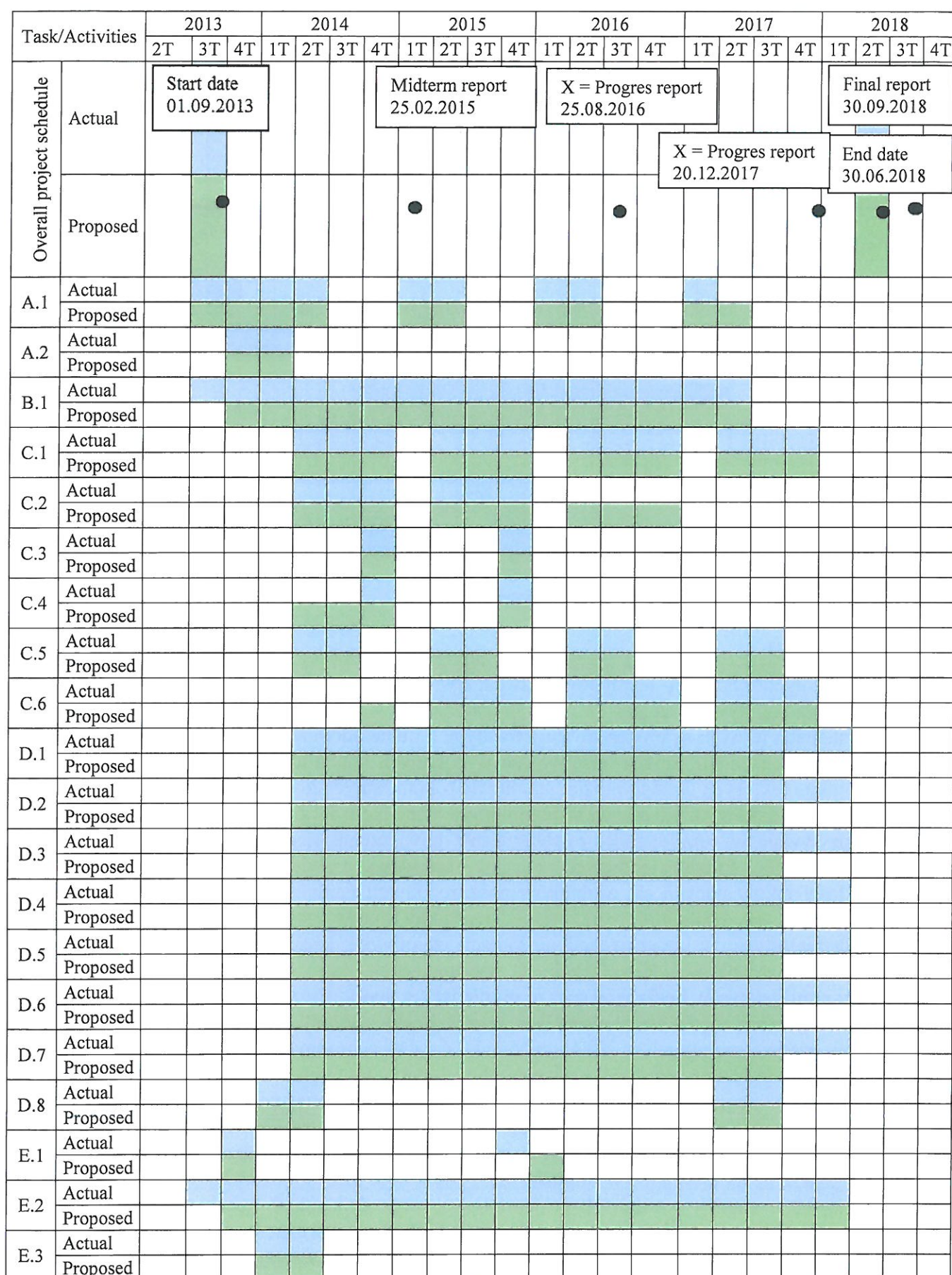
Stan realizacji projektu jest na bieżąco monitorowany na wszystkich szczeblach zarządzania projektem na podstawie organizowanych na bieżąco roboczych spotkań personelu projektu. Od początku projektu sporządzane są raporty kwartalne z wykonanych prac. Wszystkie kolejne raporty przedstawiono do zatwierdzenia na posiedzeniu Komitetu Sterującego. Od rozpoczęcia projektu sporządzono łącznie 10 raportów kwartalnych z monitoringu jego realizacji (raporty od IV kwartału 2013 do IV kwartału 2014 dołączono do raportu śródkresowego – załącznik nr 13, pozostałe od I kwartału 2015 do I kwartału 2016 stanowią załącznik nr 19 niniejszego raportu). Z kolei do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska do końca II kwartału 2016 roku wysłano łącznie 21 sprawozdań ze stanu zaawansowania projektu. Sprawozdania wysyłano wraz z kolejnymi rozliczeniami dotacji.

Zadanie wykonywane jest w ramach wynagrodzenia koordynatora, jego asystenta oraz personelu stałego zaangażowanego w realizację projektu.

5.2 Envisaged progress until next report

Następnym sprawozdaniem do KE zaplanowanym w projekcie jest kolejny raport z postępu, którego złożenie do KE przewidziano w terminie do 30 września 2017 roku. Realizacja większości zadań przewidzianych w projekcie zostanie do tego czasu całkowicie zakończona. Organizację międzynarodowej konferencji kończącej projekt (*działanie E.8*) planuje się na połowę października 2017 roku. Natomiast na przygotowanie planu działań po zakończeniu projektu „After – Life” planuje się przeznaczyć okres do końca października 2017 roku. W związku z powyższym PPN proponuje przedłożenie KE kolejnego raportu z postępu w terminie do 20 grudnia 2017 roku.

Implementation of proposed and planned actions is illustrated in the Gantt chart:

Task/Activities		2013			2014			2015				2016				2017				2018				
		2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
E.4	Actual																							
	Proposed																							
E.5	Actual																							
	Proposed																							
E.6	Actual																							
	Proposed																							
E.7	Actual																							
	Proposed																							
E.8	Actual																							
	Proposed																							
E.9	Actual																							
	Proposed																							
F.1	Actual																							
	Proposed																							
F.2	Actual																							
	Proposed																							
F.3	Actual																							
	Proposed																							
F.4	Actual																							
	Proposed																							
F.5	Actual																							
	Proposed																							

Actual – termin zgodny z TIMETABLE wniosku LIFE+

Proposed – propozycja terminu wykonania działania

5.3 Impact

Analiza dotychczasowych rezultatów pozwala stwierdzić, że realizacja poszczególnych działań wpływa pozytywnie na stan zachowania gatunków i siedlisk. O ile zmiany w naturalnych ekosystemach leśnych są procesem długotrwałym, a pełne odtworzenie siedlisk typowych dla łąk pienińskich będzie można obserwować w kolejnych latach kontynuacji zabiegów, to w przypadku niektórych działań można już mówić o konkretnych korzyściach realizacji projektu. Remont szlaków na odcinkach wspomnianych w punkcie 5.1.5 niniejszego raportu, wpłynął pozytywnie na zmniejszenie rozdeptywania powierzchni siedlisk bezpośrednio przyległych do szlaku. Efektem podjętych prac jest obserwowane zwiększenie miąższości ściółki oraz ilości pojawiających się osobników poszczególnych gatunków wzdłuż wyremontowanych szlaków. Bezpośrednim rezultatem odkrzaczania muraw jest przerwanie sukcesji gatunków drzewiastych, w konsekwencji odsłonięcie zbiorowisk kserotermicznych i utrzymanie właściwych warunków siedliskowych dla występujących roślin murawowych oraz związanych z nimi gatunków bezkręgowców m.in. niepylaka apollo *Parnassius apollo*. W siedlisku pszonaka pienińskiego obserwowany jest wzrost liczby osobników generatywnych, będący efektem przeprowadzonych w 2014 i 2015 roku działań ochronnych. W perspektywie długoterminowej wykonanie zabiegów usuwania obcych gatunków inwazyjnych z rodzaju *Reynoutria* ograniczy zasięg ich występowania oraz zapobiegnie rozprzestrzenianiu się tych gatunków drogą wodną. Oczyszczone i zabezpieczone oczko wodne na Kapitanowym oraz nowo powstałe oczko w pobliżu leśniczówki na polanie Majerz są już wykorzystywane do rozrodu przez konkretne gatunki płazów (ropucha szara *Bufo bufo*, kumak górski *Bombina variegata*). Popularyzacja wiedzy o walorach przyrodniczych oraz działaniach ochronnych prowadzonych przez PPN w ramach projektu zmienia wśród lokalnej społeczności sposób spojrzenia na potrzebę ochrony przyrody w parkach narodowych. Spotkania z mieszkańcami, przyjmujące

często charakter nieformalny (np. spotkania na gruncie przy wykupionych działkach), budują pozytywny wizerunek parku jako jednostki i sprzyjają wzrostowi akceptacji dla podejmowanych działań ochronnych. Wyraźnie pozytywne efekty w perspektywie długoterminowej przyniesie kształtowanie postaw dzieci i młodzieży, do których szczególnie skierowane są warsztaty edukacyjne.

5.4 Outside LIFE

Realizacja projektu wpisuje się w działalność PPN, której celem jest zachowanie unikatowego w skali kraju i Europy krajobrazu górskiego z jego naturalną różnorodnością biologiczną, pozostającą w związku z naturalnymi procesami przyrodniczymi oraz zachowanie wartości kulturowych, walorów krajobrazowych oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody. Równocześnie z realizacją projektu „LIFE Pieniny PL” PPN prowadzi równorzędne zadania z zakresu ochrony przyrody w ekosystemach nieleśnych, w tym na murawach i łąkach, zabezpieczanie tras migracji płazów, remonty pozostałych szlaków turystycznych, usuwanie innych gatunków inwazyjnych (barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnovskyi*). Prowadzony jest zakrojony na szeroką skalę monitoring przyrodniczy, obejmujący zarówno ocenę stanu zachowania poszczególnych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, jak i monitoring skuteczności prowadzonych działań ochronnych. Ponadto od wielu lat prowadzona jest działalność edukacyjna skierowana w sposób szczególny do dzieci i młodzieży z gmin skupionych wokół PPN. Cyklicznie organizowane są imprezy skierowane również do dorosłych mieszkańców i licznej rzeszy turystów odwiedzających Park.

6. Financial part

6.1 Costs Incured

Budget breakdown categories	Total cost in €	Costs incurred from the start date to 31.07.2016 in €	% of total costs
1. Personnel	173 179,00	91 595,51	52,89
2. Travel and subsistence	9 795,00	5 289,10	54,00
3. External assistance	246 240,00	169 983,55	69,03
4. Durable goods			
Infrastructure	N/A		
Equipment	39 375,00	36 417,23	92,49
Prototype	N/A		
5. Land purchase / long-term lease	735 500,00	367 175,17	49,92
6. Consumables	45 599,00	13 553,76	29,72
7. Other Costs	5 250,00	4 063,70	77,40
8. Overheads	21 600,00	10 671,73	49,41
TOTAL	1 276 538,00	698 749,76	54,74

Cost per action

Action number and name	Foreseen costs	Spent so far	Remaining	Projected final cost
A.1 Przygotowanie wykupu gruntów	32 000,00	13 946,68	18 053,32	32 000,00
A.2 Zakup sprzętu	49 850,00	43 597,73	6 252,27	46 369,54
B.1 Zakup gruntów	735 500,00	367 175,17	368 324,83	735 500,00
C.1 Zabiegi na łąkach i młakach	15 480,00	5 024,15	10 455,85	15 480,00
C.2 Remont i modernizacja szlaków turystycznych	49 873,00	26 948,37	22 924,63	30 000,00
C.3 Zabiegi ochronne na murawach	8 208,00	4 144,54	4 063,46	4 144,54
C.4 Ochrona pszoanaka pienińskiego Erysimum pieninicum	90 700,00	98 726,31	-8 026,31	98 726,31
C.5 Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych	3 280,00	1 543,50	1 736,50	2 500,00
C.6 Ograniczenie negatywnego wpływu wypasu na miejsca rozrodu płazów	11 567,00	6 889,53	4 677,47	11 567,00
D.1 Monitoring skuteczności zabiegów na łąkach	4 000,00	2 066,94	1 933,06	4 000,00
D.2 Monitoring skuteczności zabiegów na murawach	1 500,00	1 200,13	299,87	1 900,00
D.3 Monitoring efektów związanych z remontem szlaków	2 000,00	1 867,14	132,86	3 300,00
D.4 Monitoring efektów zabiegów ochronnych w siedlisku pszoanaka pienińskiego Erysimum pieninicum	1 500,00	1 003,76	496,24	1 500,00
D.5 Monitoring skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych	1 500,00	174,21	1 325,79	450,00
D.6 Monitoring procesów przyrodniczych w ekosystemach leśnych	2 000,00	2 021,29	-21,29	3 200,00
D.7 Monitoring płazów	1 760,00	580,71	1 179,29	900,00
D.8 Ocena wpływu społeczno-gospodarczego planowanych działań na lokalną gospodarkę i społeczeństwo, a także na funkcję ekosystemu	5 000,00	959,39	4 040,61	5 000,00
E.1 Spotkania promujące projekt (inaugurujące i informacyjne)	400,00	112,74	287,26	112,74
E.2 Strona internetowa projektu	1 000,00	581,18	418,82	581,18
E.3 Folder informacyjny o projekcie	1 794,00	1 179,41	614,59	1 179,41
E.4 Gadżety promujące projekt	17 428,00	11 389,64	6 038,36	11 389,64
E.5 Warsztaty edukacyjne	31 156,00	11 824,32	19 331,68	20 000,00
E.6 Konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży	2 041,00	1 910,74	146,03	1 910,74
E.7 Tablice informacyjne o projekcie	388,00	146,03	241,97	146,03
E.8 Międzynarodowa konferencja kończąca projekt	25 700,00	0,00	25 700,00	25 700,00
E.9 Raport laika	0,00	0,00	0,00	0,00
F.1 Zarządzanie projektem	144 425,00	76 268,91	68 156,09	144 425,00
F.2 Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi projektami	11 388,00	6 175,54	5 212,46	6 175,54
F.3 Przygotowanie planu działań po zakończeniu projektu "After-Life"	0,00	0,00	0,00	0,00
F.4 Zewnętrzny audyt finansowy	3 500,00	619,96	2 880,04	3 300,00
F.5 Monitorowanie realizacji projektu	0,00	0,00	0,00	0,00
F.8 Overheads	21 600,00	10 671,73	10 928,27	21 600,00
TOTAL	1 276 538,00	698 749,76	567 187,45	1 233 057,67

Wykorzystanie środków w poszczególnych kategoriach kosztów na prowadzenie kolejnych działań jest proporcjonalne do tempa ich realizacji i nie odbiega w sposób znaczący od zaplanowanych w harmonogramie projektu.

Personel – zaawansowanie finansowe proporcjonalne do zaawansowania projektu uwzględnionego w harmonogramie. Oszczędności powstałe dotychczas przy realizacji zadania C.2 PPN ewentualnie wykorzysta na zwiększenie zakresu rzeczowego tego zadania (remont dodatkowego odcinka szlaku sąsiadującego z obecnie remontowanym) oraz pokrycie zwiększonych kosztów wynagrodzenia koordynatora i jego asystenta.

Travel and subsistence – oszczędności wynikają z zamiany drogiego przelotu samolotem na tańszy przejazd samochodem w ramach działania F.2. Dotychczasowy koszt przejazdów samochodem służbowym (zakup paliwa) wynosi 1.403,00 EUR. W trakcie realizacji projektu przejechano łącznie 16.213 km (w tym 13.517 km na wyjazdach krajowych). W projekcie zaplanowano około 12.500 km na wyjazdach krajowych, jednak w związku z uczestnictwem w nieplanowanych spotkaniach roboczych projektów LIFE, stanowiących cenną platformę wymiany doświadczeń, liczba km uległa zwiększeniu. Nie spowodowało to przekroczenia zaplanowanych kosztów.

External assistance – wykorzystanie prawie 70% środków przeznaczonych na wsparcie zewnętrzne, związane jest z kontynuacją zabiegów ochronnych na łąkach, murawach, w siedlisku pszonaka pienińskiego oraz wykonaniem nowego oczka wodnego. Zakończone w roku 2014 prace zabezpieczające zewnętrzne mury zamku Czorsztyn przed osypywaniem się były jednym z elementów działania C.4 (*Ochrona pszonaka pienińskiego Erysimum pieninicum*) stanowiącym według harmonogramu aż 37% wszystkich kosztów wsparcia zewnętrznego. Ostateczny koszt tego zadania wyniósł 98.780,46 EUR, co związane było ze zwiększeniem zakresu prac zabezpieczających. Powyższą sytuację szczegółowo opisano w punkcie 6.1.7. raportu śródkresowego. Zwiększony koszt dodatkowych prac ujęty w kategorii *Wsparcie zewnętrzne* pokryto z oszczędności w tej kategorii oraz, zgodnie z akceptacją KE, zawartą w liście z dnia 13 maja 2015 roku, z oszczędności w kategorii *Środki trwałe (Durable goods/equipment costs)*.

Zgodnie z sugestią KE, zawartą w liście z dnia 16 kwietnia 2014 roku, transport konny materiałów do remontu szlaków, sfinansowano tak jak pierwotnie planowano, ze środków *Wsparcie zewnętrzne*.

Wykonanie urządzeń przy szlakach (ławy, tablice i kierunkowskazy) w ramach działania C.2 (*Remont i modernizacja szlaków turystycznych*) zaplanowano we wniosku w kategorii kosztów *Wsparcie zewnętrzne*. Koszt materiału na pierwszą partię ław (30 szt), w wysokości 401,36 EUR, o którym wspomniano w punkcie 7.1 raportu śródkresowego, ujęto w kategorii kosztów *Materiały zużywalne*. Materiał do wykonania znajdował się w posiadaniu PPN i pochodził z cięć, które PPN wykonał w związku z wiatrołomami, jakie miały miejsce w 2014 roku w części drzewostanów przeznaczonych do przebudowy. Jego koszt stanowi wartość rynkową drewna obliczoną na podstawie obowiązującego w PPN cennika (załącznik nr 19 raportu śródkresowego), opracowanego na podstawie średnich cen obowiązujących w sąsiadującym nadleśnictwie. W/w koszt został poniesiony w naturze (wydanie drewna z magazynu) i jest odnotowany w dokumentach księgowych beneficjenta. Obróbkę drewna wykonali pracownicy zatrudnieni w ramach personelu stałego, koszt tej pracy ujęto w kategorii *Personel*.

Zwiększony koszt monitoringu w ekosystemach leśnych na wykupionych gruntach (działanie D.6) wynika z większej niż planowano liczby kompleksów poddanych ocenie. Wynika to z dużego rozdrobnienia wykupywanych gruntów i większego udziału gruntów leśnych.

Oszczędności powstałe przy realizacji zadania C.3, w wysokości 4.063,46 EUR oraz szacowane oszczędności przy realizacji zadań C.2, D.4, D.5, E.5 zostaną wykorzystane na po-

krycie ewentualnych zwiększonych kosztów wykonania monitoringu i zabiegów na wykupionych gruntach, przy założeniu pełnej realizacji zadania B.1.

Durable goods/equipment costs – zaawansowanie finansowe proporcjonalne do zaawansowania projektu. Powstałe oszczędności, przesunięto do kategorii *Wsparcie zewnętrzne*.

Land purchase – zaawansowanie finansowe proporcjonalne do powierzchni wykupionych gruntów, ze względu na mniejszą niż zakładano liczbę ofert sprzedaży gruntów, nieco opóźnione w stosunku do zaplanowanego w harmonogramie.

Consumables – zaawansowanie finansowe proporcjonalne do zaawansowania projektu. Ewentualne oszczędności w kategorii *Materiały zużywalne*, zostaną wykorzystane w kategorii *Koszty Inne* do sfinansowania zwiększonych kosztów przygotowania wykupu gruntów w zadaniu A.1 (*Przygotowanie wykupu gruntów*) oraz ekwiwalentu za użycie własnych narzędzi przy remoncie szlaków C.2 (*Remont i modernizacja szlaków*).

Other costs – od 01.06.2016 roku dla uzyskania wypisu dla planowanych do wykupu działek istnieje konieczność sporządzania wyrysów z map ewidencyjnych wydawanych przez Starostwo Powiatowe, z klauzulą zgodności do wpisu w księdze wieczystej. Zwiększa to koszty zadania A.1 (*Przygotowanie wykupu gruntów*) o około 4.000,00 zł.

Opisane wyżej przesunięcia między kategoriami kosztów nie stanowią zmiany znacznej w projekcie w świetle Art. 15.2 PW i nie wymagają dodatkowej, pisemnej zgody Komisji Europejskiej.

7. Annexes

7.1 Deliverables

- 7.1.1. Zał. nr 1 – Produkty dostarczalne,
 - A. Kalendarz ścienny 2016 – działanie E.6,
 - B. Listy uczestników spotkania informacyjnego – Sromowce Wyżne – działanie E.1,
 - C. Lista uczestników spotkania informacyjnego – Krościenko nad Dunajcem – działanie E.1,
 - D. Zdjęcia prac nagrodzonych i wyróżnionych – działanie E.6

7.2. Technical annexes

- 7.2.1. Zał. nr 2 - Opina prawna – działanie B.1,
- 7.2.2. Zał. nr 3 – List do Podsekretarza Stanu, Głównego Konserwatora Przyrody w Ministerstwie Środowiska – działanie B.1,
- 7.2.3. Zał. nr 4 – Kopie aktów notarialnych wraz z wydrukami z elektronicznych ksiąg wieczystych– działanie B.1,
- 7.2.4. Zał. nr 5 - Tabela informująca o typie, stanie i powierzchni siedliska na wykupionych gruntach oraz typie zabiegów, ich dacie i powierzchni jaką objęły,
- 7.2.5. Zał. nr 6 - Mapka przedstawiająca lokalizację wykupionych działek do 30 czerwca 2016 roku – działanie B.1,
- 7.2.6. Zał. nr 7 – Umowa na wykonanie nowego oczka wodnego – działanie C.6,
- 7.2.7. Zał. nr 8
 - A. RAPORT ROCZNY - Monitoring skuteczności zabiegów na wykupionych łąkach i procesów przyrodniczych w wykupionych ekosystemach leśnych – działanie D.1, D.6,
 - B. Raport uzupełniający – Monitoring skuteczności zabiegów na wykupionych łąkach i procesów przyrodniczych w wykupionych ekosystemach leśnych
 - C. Notatka z monitoringu derkacza
- 7.2.8. Zał. nr 9 – RAPORT ROCZNY - Monitoring skuteczności zabiegów na murawach – działanie D.2,
- 7.2.9. Zał. nr 10 – RAPORT ROCZNY - Monitoring efektów związanych z remontem szlaków – regeneracja roślinności – działanie D.3,
- 7.2.10. Zał. nr 11 – RAPORT ROCZNY - Monitoring pszonaka pienińskiego – działanie D.4,
- 7.2.11. Zał. nr 12 – RAPORT ROCZNY - Monitoring skuteczności usuwania gatunków inwazyjnych – działanie D.5,
- 7.2.12. Zał. nr 13 – RAPORT ROCZNY - Monitoring płazów na polanie Majerz w Pienińskim Parku Narodowym – działanie D.7,
- 7.2.13. Zał. nr 16 - Sprawozdanie z III posiedzenia Komitetu Sterującego – działanie F.1,
- 7.2.14. Zał. nr 18 – Raport z I etapu audytu – działanie F.4,
- 7.2.15. Zał. nr 17 - Sprawozdania z konferencji i spotkań w ramach działania F.2,
 - A. Sprawozdanie z wyjazdu zagranicznego do Słowenii,

- B. Sprawozdanie z wyjazdu do Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- C. Protokół ze spotkania z przedstawicielami Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego,
- D. Sprawozdanie ze spotkania roboczego projektów LIFE w siedzibie Kampinoskiego PN,
- E. Sprawozdanie ze spotkania roboczego projektów LIFE w Smoleniu k. Pilicy,
- F. Sprawozdanie ze spotkania roboczego projektów LIFE w Czajowicach,
- G. Sprawozdanie z konferencji kończącej projekt LIFE11 NAT/PL/432 pn. „Ochrona cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych, charakterystycznych dla obszaru Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd”,

7.2.16. Zał. nr 19 – Raporty kwartalne z monitoringu realizacji projektu – działanie F.5,

7.2.17. Zał. nr 21 – Wersja elektroniczna niniejszego sprawozdania oraz załączniki – klucz USB

7.3. Dissemination materials

7.3.1. Zał. nr 14

- A. Sprawozdanie ze spotkania informacyjnego w Sromowcach Wyżnych – działanie E.1,
- B. Sprawozdanie ze spotkania informacyjnego w Krościenku nad Dunajcem – działanie E.1,
- C. Prezentacja multimedialna projektu

7.3.2. Zał. nr 15 – Zdjęcia wszystkich prac prezentowanych na wystawie w wersji elektronicznej,

7.3.4 Zał. nr 20 – Dokumentacja fotograficzna projektu

spozniedl
Koordynator Projektu
 LIFE12 NAT/PL/000034 "LIFE Pieniny PL"
A.K.
 mgr inż. Andrzej Kowalski

ZASTĘPCA DYREKTORA
 Pienińskiego Parku Narodowego
[Signature]
 mgr Iwona Wróbel